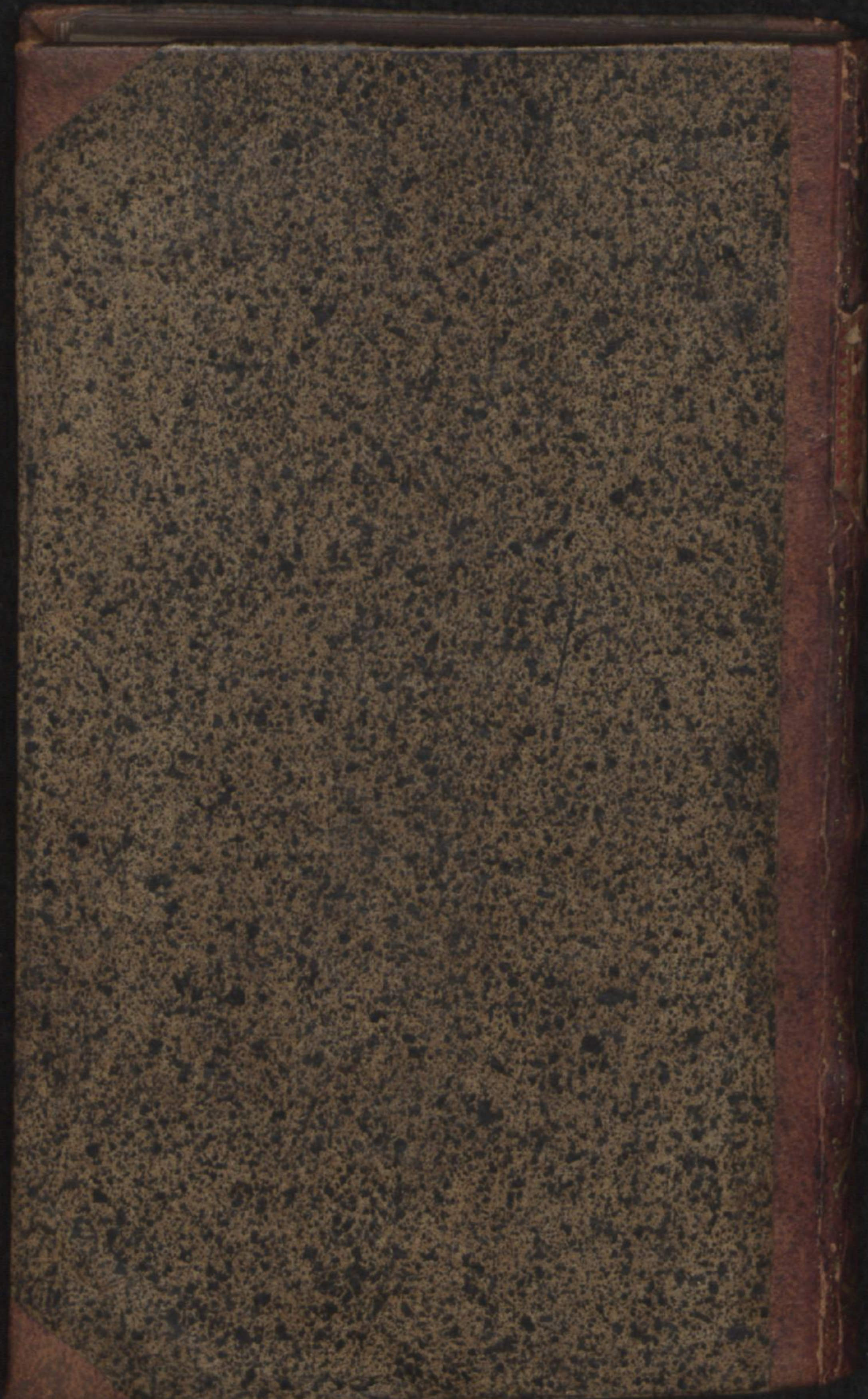
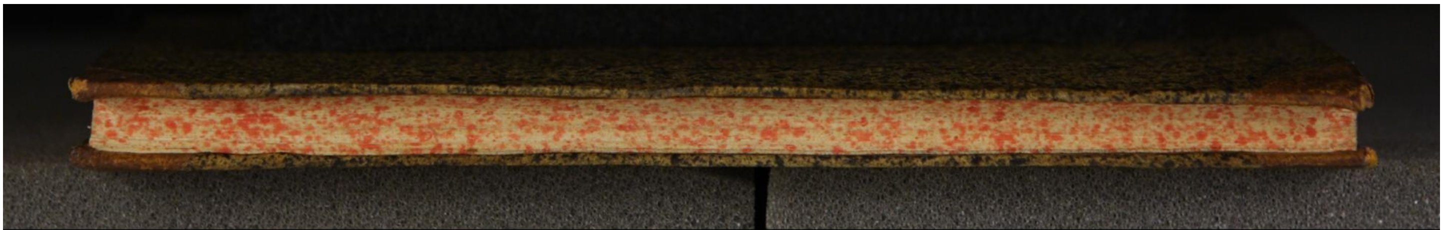

M. Tuscher fecit

En Predicken/

som bleff Predicket aff
Niels Hemmingsøn D. Vdi
salige Her Herluff Trolle Ridders
Begraffuelse / vdi Herluffs-
holm / den Femtin-
de dag Iu-
lij.

Anno Domini 1565.

Til Læseren.

Vdi denne Predicken finder du baade Ex-
empel oc Lærdom / huorlunde du
skalt leffue / om du vilt vel Dø / oc
gladelige Affskedis fra denne Ver-
den. Vale.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff
Laurentz Benedicht.

*Cum gratia & Priuilegio Serenißimæ
Regiæ Maiestatis.*

H·H·T

Erlig / Gudfryctig oc Velbyrdig fru Birritthe Gøe/ salige Her Herluff Trollis effterleff=uerske / Forstanderske til Herluffs=holms Schole : Ynsker ieg Niels Hemmingsøn/ Naade/ Fred oc Barmhiertighed/ aff Gud Fader/ ved vor HER=re Jesum Christum.
AMEN.

VDi al Modgang Sorrig oc Hiertens vanghed/ min fromme Fru Birritthe/ haffue wi all trøst oc husualelse at hente vdi Salighedsens kilde / om huilcken Esaias taler vdi sit Tolffte Capittel oc siger:

I skulle øse Vand met glæde aff Salighedsens kilde. Denne salighed er *IESVS CHRISTVS* Guds Søn / som er oss giffuen aff Gud Fader til en Saliggiørere. Kilden er Guds Grundløse oc offuerflødige barmhiertighed / huilcken hand beuiser oss arme Menniske / som omuender sig til hannem ved Troen til Jesum Christum. Det Vand som wi skulle øse aff denne Kilde / er trøst oc husualelse aff den Helligaand / vdi mod all hiertens banghed / som oss kand paakomme vdi denne Verden. Der faare er det høyligen fornøden / at wi

vide

vide huorlunde wi kunde met glæde øſe Vand aff denne Saligheds ſens Kilde. Endog at denne Kilde er offuerflødig / da kand icke alligeuel huer komme til hende oc øſe aff hende. Men aleniſte de ſom ere vdi vor Herre Jeſu Chriſto ved Troen. Det er de ſom vender ſig fra Synden til Gud / forlader ſig til Jeſu Chriſti fortienſte oc verdſkyld / oc haffue ſind oc vilie til at være Gud lydige / oc at leffue Gudfryctige / høffſkelige oc retfærdige vdi denne Verden. Diſſe vide veyen til ſalighedſens Kilde / oc met Troen øſer der aff Vand / det er / huſualelſe

 ſe

se vdi all modgang oc hiertens
banghed. De andre som bæ-
re Christi naffn til forgæffuis/
det er / de som leffuer foruden
Penitentz / som haffue Troen
vdi Munden oc icke vdi hiertet/
som lader Synden lede sig
huort hun vil / kunde icke øse
Vand aff denne saligheds Kil-
de/ For den glipper det redskab
som de skulle øse met / som er en
stadig tro til Gud ved Jesum
Christum / vor eniste Meglere
oc saliggiørere. Saa haffue i
min fromme fru Birritthe/vdi
denne eders hiertens banghed/
ingen anden bedre oc vissere
trøst/ end at i bliffue hoss denne
Kilde/

Kilde / oc øse dette trøstelige Vand aff hende met troen / som i haffue til den Herre Jesum Christum. Dette Vand aleniste køler it bedrøffuit hierte. Fordi den Helligaand er der vdi oc vender sorgen om til glæde / oc stadfester hiertit vdi Guds Naade oc Barmhiertighed.

Huorlunde øser Troen vand aff Salighedsens kilde? Troen skal see til fire ting / besynderlige naar Mennisket er bange. Det første er Gud Fader / det andet er Jesus Christus / det tredie er den gantske Christne Kircke / det fierde er den tilkommende Herlighed oc ære / som

oss er at bekomme vdi Opstan-
delsen aff døde.

Først skal Troen see til Gud Fader / oc betencke hans vilie / Retfærdighed / Visdom oc Barmhiertighed. Gud Faders vilie betencker Troen effter Christi ord oc løffte / som staar screffuit Matth : 10. Kiøber mand icke tho spurre for en pending? alligeuel falder der ingen aff dennem paa jorden vden eders Faders vilie. Met disse ord lærer Christus / at huad kaarss oc modgang Guds børn offuerkommer vdi denne Verden / det kommer vdaff Guds gode vilie.

lie. Effter denne Guds vilie/
bør it Christet menniske at skic-
ke sin vilie. Huilcket wi ocsaa
bede vdi vor daglige bøn: Vor-
de din vilie paa Jorden / som
hand er vdi Himmelen. Der
faare skulle wi saa sige aff tro-
en vnder kaarssit. O Him-
melske Gud Fader/ efft	erdi det
vaar din gode vilie / at det
kaarss skulde komme mig paa/
giff mig din Aand oc naade/
at ieg kand være dig lydig / met
all taalmodighed vnder dette
kaarss / oc trøst mig met din
HelligAand / for din kiere
Søns Jesu Christi skyld. Der
næst betencker oc Troen Gud

Faders Retfærdighed/ som ingen ting giør for vden sag. Gud gaff oss liffuit / er det ey da Retfærdigt / at hand tager det sit er / efft erdi hand icke tagerit / at det skal bliffue borte/ men at det skal megit bedre foruaris hoss hannem end hoss oss / Oc vil giffue alle vore Legemlige liff igen paa den yderste Dommedag. Siden tencker oc Troen Gud Faders Vissdom / som lader sin Kircke nu vdi en maade/ nu vdi en anden proberis. Gud tager mange aff denne Verden for wtacknemmeligheds skyld / at Verden er dennem icke verd / mange

ge

ge Gudfryctige tager hand oc
bort / at de skulle icke lide meer
modgang vdi denne tysle Ver-
den / at de skulle icke meer kem-
pe met vor arffue fiende Dieff-
uelen. Denne Guds Vissdom
seer Troen til / oc veed at ingen
Christen kaldis aff denne Ver-
den / vden Guds vise raad / ia
hannem til det beste som hen-
kaldis. Betæcker oc Troen Gud
Faders barmhiertighed / i det
at all den Christne Kirckis
kaarss / oc alle Gudfryctige
Menniskers modgang / er ekun
it Faderligt riiss / met huilckit
hand paaminder oss / at wi
bliffue hannem lydige / oc icke
lade

ab

lade Kiød oc Blod forføre oss
fra hannem. Før end du yd-
mygede mig (siger Dauid) da
foer ieg vild. Item / det vaar
mig gaat / at du ydmygede mig /
at ieg kunde lære din vilie. Saa
skulle wi met Troen see til
Guds vilie / Retfærdighed /
Vissdom oc Barmhiertighed /
vdi all kaarss oc modgang.

Det Andet som Troen
skal see til vdi modgang / er
IESVS CHRISTVS, Huilcken
som all den stund hand Le-
gemlige omgicks i denne Ver-
den / leed modgang. Hans ex-
empel er alle Christne faare
set at følge effter. Der faare
siger

siger hand: Vil nogē være min Discipel/ hand skal forsage sig selff/ oc tage sit kaarss paa sig oc følge mig effter. Her vil Christus at huer skal bære sit Kaarss/ det er/ huadsomhelst Forfølgelse eller modgang/ oss paakommer aff Guds gode vilie oc raad/ det skulle wi bære. Det er/ wi skulle icke falde vnder kaarssit/ men bære det met taalmodighed/ oc see til den Herre Christum/ som gick for oss vdi Kaarssit/ oc vil at wi skulle være sig lig der vdi.

Det Tredie som Troen skal see til vdi modgang/ er den gantske Christne Kircke. Saa at

a7

at wi aff den gantske Christne
Kirckis exempel lære at bære
Kaarssit taalmodige. Derfor
siger Petrus j. Pet: 5. Vider
at lige saadan modgang / gaar
eders Brøderskab offuer vdi
Verden. Brøderskab kalder
Apostelen / den gantske Christne
Kircke / som er i denne Verden
vnder Kaarssit / paa det hun
skal være fri i den anden Ver-
den. Der faare siger oc Pe-
trus j. Pet: 4. Det er tid at
Dommen skal begynde paa
Guds huss. Men begyndis
hand først paa oss / huad ende
vil det da faa met dem / som
icke tro Guds Euangelio.

Saa

Saa skal Troen vnder Kaarssit see til den gantske Christne Kirckis vilkaar / som i denne Verden aleniste Dømmis oc ræffsis met Kaarssit. Men alle Wgudelige skulle Dømmis met ewendelig pine.

Det Fierde som Troen skal see til vnder Kaarssit / er den tilkommende Herlighed oc ære / som alle Menniske er berid vdi Himmerigis rige. Mod denne euige Herlighed / ære oc glæde / skulle wi sette denne timelige modgang oc Kaarss wi bære i denne Verden. Naar wi sette disse tho sammen / Kaarssit her i Verden / oc æren

oc

a 8

oc glæden i den anden Verden/
Da haffue wi aff det euige/
husualelse imod det timelige.
Der faare siger Paulus Ro=
ma: 8. Jeg holder det saa/
at denne tids pinactighed / er
icke verd at acte vdi mod den
Herlighed som skal oss oben=
baris. Oc Petrus j. Pet: 5.
Naadens Gud som kalder oss
til sin euige Herlighed / i Chri=
sto Jesu / hand fuldkommelig
berede / styrcke / bekreffte oc
grundfeste eder / som lide en li=
den tid. Her vil Petrus at wi
skulle vnder Kaarssit / som wi
ere vnder vdi denne Verden/
see op til den euige Herlighed
wi

wi ere kallede til vdi JEsu Christo/ oc der met trøste oss.

Saa haffuer ieg nu sagt/ huorlunde Troen vdi all genuordighed vdi denne Verden/ skal øse Vand aff Salighedsens Kilde / oc see til Gud Faders vilie / til Guds Søns exempel / til den gantske Christendoms vilkaar / oc til den euige Herlighed / som dem staar til / som her vdi Troen oc taalmodighed bliffuer varactige indtil enden. Her aff skulle i ocsaa min fromme Fru Birritthe / som en Jesu Christi lem / lade eder husuale vdi

denne Sorrig oc Hiertens
banghed / som i haffue for
Eders fromme Hosbonde her
Herluff Trolle/som Gud haff-
uer kaldet aff denne ysle Ver-
den / til euig Herlighed oc
glæde.

Ydermere haffue i ocsaa/
min fromme Fru Birritthe/
her aff husualelse / at i vide/
at salige Her Herluff / hand
Christelige baade leffuede oc
døde. Saa at der er ingen
tuil paait / at hand er hoss
Guds hellige Engle / oc hellige
Forfædris Siele / som er i glæ-
de vdi Jesu Christi neruærelse/
oc foruenter hand daglige met
alle

alle Guds børn / at Gud skal
snart giøre en ende paa denne
Verden / oc skal stryge graaden
aff alle Guds børns øyen / och
saa fuldkomme sit Løffte som
hand sagd haffuer / Johan : 10
Jeg giffuer mine Faar det eui-
ge liff.

Er det eder oc en stor hu-
sualelse / at den Almectigste
Gud vilde / at salige her Her-
luff skulde komme til Lands / oc
affskedis fra denne Verden vdi
eders / Her Byrre Trollis
Ridders / salige Niels Trol-
lis / salige her Herluffs kie-
re brødre / salige fru Anna
Frijs / som vaar salige Niels

Trollis hustru/ Fru Birritthe Rosenkrantz / oc mange andres neruærelse / oc siden ærlige henførdis til sin huilested/ oc der bleff Begraffuen vdi mange fromme Christnes aasyn/ som fulde hans Lig her fra Kiøbnehaffn til Herluffsholm. Disligest ocsaa / ja allermest / haffue i daglige trøst oc husualelse vdi eders aluerlige oc Christne Bøn til Gud. Thi aldrig er it Menniskis sorrig saa stor / at det finder ey trøst vdi sin Bøn / saa fremt som hun kommer aff en Christelig tro. Fordisaa den hellig Aand giffuer sig besynderlige

ge

ge tilkiende / oc lader føle sin
neruærelse oc krafft vdi Men=
niskens hierte / naar det inder=
lige indfalder til Gud vdi sin
Bøn. Der faare siger Da=
uid i den Attinde Psalme:
Naar ieg er vdi angist / da kal=
der ieg paa Herren / oc raaber
til min Gud / saa Bønhører
hand min røst aff sit Tempel.
Oc i den første oc halff femte=
sindstiue Psalme siger Gud:
Hand kalder paa mig oc Jeg
Bønhører hannem / saa at ieg
er hoss hannem vdi hans nød
oc angist. Saa haffuer / min
fromme fru Birritthe / alle
Guds børn aff Verdsens be=

gyndelse hafft deris største glæde oc husualelse vdi deris Bøner til Gud. Oc tuil ieg icke at i faa megit større husualelse vdi eders hierte / naar i giøre eders Bøn til Gud/ end i ellers kunde faa / aff alle Verdsens menniske. Saa vil ieg nu haffue Eder kierligen ombedet / at i Salighedsens Kilde søge met en stadig Tro til Gud / oc en inderlig Bøn/ som aldrig skee kand vden aandelig husualelse. Oc lader Eder dette gaa til sinde/ at den Almectigste/ Vise oc gode Gud haffuer intet giort / vden det som er got oc til Salighed/ Oc

bliffuer

bliffuer saa stadige hoss hannem / som hoss eders allerkieriste Fader / oc priser oc tacker hannem met Hierte oc Mund oc gantske liffuit. Oc tencker paa Sancti Pauli raad / som hand giffuer dem som Gud haffuer vndit meer end en anden i Verden / at de bliffue Rige vdi gode gierninger / oc icke forsmaa vor Herris Jesu Christi lemmer.

Haffuer ieg / min fromme Fru Birritthe / vdi en god mening ladet vdsette denne Predicken / ieg haffde vdi salige Her Herluffs begraffuelse/

 forhaa-

forhaabendis / at det skal kom-
me mange Guds børn til go-
de / baade for det gode Exem-
pel / at alle fromme haffue her
vdi salige Her Herluffs leffnit
oc affgang: Dissligest ocsaa
for Christi aluerlige Forma-
ning skyld / som ieg i denne
Predicken forklarit haffuer / oc
haffuer altingest vent oss til
Lærdom / at wi saa motte leff-
ue vdi Verden / at wi gladeli-
ge dø kunde. Saa beder ieg
Eder gierne / at i samme Pre-
dicken ville anamme / oc lade
Læse for Eder / mig haabis at
det skal komme Eder til gaffn
oc glæde / Formedelst vor Her-
re

re Jesum Christum / som altid vil være hoss / naar wi høre / Læse / tencke hans salige Ord. Denne Jesum Christum beder ieg aff gantske hierte / at hand vil være hoss Eder / trøste oc regere eders Hierte met sin Hellig Aand. Huilcken Jesu Christo met Fader oc den Helligaand / ske loff / priss oc ære fra nu oc til euig tid : Amen. Aff Kiøbnehaffn den Tiuende Augusti. *Anno Dominj* 1565.

Eders tienere

Niels
Hemmingsøn
Doctor.

Her Herluff Trollis
seduaanlige
Spraack.

Alting kommer aff Gud / liff-
uit / døden / armod oc rig-
dom.

Fru Birritthe Gøes
seduaanlige
Spraack.

Frycte Gud / giør huad ræt er /
oc forlad dig icke paa men-
nisken.

Marci

Marci xiij.

VOcter eder/vaager/
oc beder / thi i icke vi-
de naar tiden er.
Det er lige som met
en Mand/ som reiser hen / for-
lader sit Huss / giffuer sine
Suenne mact / oc faar huer
sin bestilling/ befalendis Dør-
uocteren at hand skal vaage.
Vaager der faare. Thi i vide
icke naar Hussherren kom-
mer / om Afftenen eller mid-
nat / eller vdi Hannegal / eller
aarle om Morgenen. Paa det
at naar hand kommer haste-
lig / at hand icke finder eder
soff-

b6

soffuendis. Det som ieg siger eder/ siger ieg alle/ Vaager.

MJne fromme Christne/ som haffue giort eder wmage/ at følge denne vor Christne broders Legeme til sin huilested/ J haffue baade eders Tro paa Guds tilsigelse/ oc eders kierlighed imod Mennisken beuist. At i haffue eders Tro beuist om Guds Foriettelse/giffue i her met til kiende/ at i følde dette vor Broders legeme til sin huilested/ anseendis Guds aluerlige oc wrygge-lige raad oc tilsigelse/ som er at hand wil visselige paa den Yderste Dommedag/ fremkalde alle Menniske aff Jorden. At de som døde haffue været/ skulle opstaa igen/ Somme til euig glæde oc ære/ Somme til euig sorrig oc forsmæelse. Ligeruiss som

den

den Herre Christus selff siger Jo-
han: 5. Den tid skal komme / paa
huilcken / at alle de som ere vdi graff-
uerne / skulle høre hans røst / oc de skul-
le vdgaa aff Graffuerne / som haffue
giort gaat / til Liffsens opstandelse /
Men de som haffue giort ont / til
Dommens opstandelse. Der faare
pleyer Christne / som tro disse vor
Herris Jesu Christi ord / ærligen met
Gudfryctighed / at følge til Begraff-
uelse deris Legeme / som her haffue
Christelige vdi en sand tro leffuit / oc
haffue vdi Guds naffns paakaldelse /
giffuit deris Aand vdi HERrens
haand. Saa see de icke til dette døde
Legeme / som nu skal bliffue til muld
oc støff / men de see til den store ære
samme Legeme skal ske / paa den Yder-
ste Dommedag / naar Jesus Chri-
stus dennem opuecker / oc giør dennem
ligeformede effter sit egit ærefulde Le-
geme / met den mact som hand sig al-
tingest

tingest vndergiffue kand. Saa er det den Christelige troes om vor Opstandelse tegen/ at mand ærer Gudfrycti=ge Menniskis Jordefærd / som i nu giort haffue. Gud vnde oss allesammẽ en salig stund/oc en glad Opstandelse.

Dissligest haffue i ocsaa beuist eders kierlighed/som er Troens fruct/ baade imod den affgangne / oc imod dennem igen leffue/ at i haffue wmaget eder/ oc beuist dennem denne kierligheds beuisning / dennem til trøst oc husualelse / vdi denne deris sorrig oc modgang. Vdi medgang haffuer mand vel mange/ som siunis at være venner oc tienstactige: Men vdi modgang oc sorrig / lade de sig ene finde som ere de rette venner/ oc haffuer den rette kierlighed til deris næste.

Denne eders kierligheds beuissning / er vor salige Broders slect oc venner meget til vilie / Oc ville de denne eders wmage met alle gode hoss

eder forſkylde. Huor faare lader oc den fromme frue Birritthe Gøe/ ſalige Her Herluffs efflerleffuerſke/ oc her Byrre Trolle Riddere/ ſalig Her Herluffs kiere Broder/ met alle deris Slect/ venner oc foruante/ eder alle ſammen oc huer ſerdelis høyligen betacke/ for denne eders kierligheds beuiſning oc wmage/ ſom i haffue giort eder for deris oc ſalige her Herluff Trollis ſkyld. Huilcket de ville vdi allemaade i hues deris mact er/ met eder alle oc huer forſkylde/ Ynſkendis eder der met lycke oc ſalighed til Liff oc Siel/ aff Gud Fader ved vor Herre Jeſum Chriſtum/ Amen.

Effterdi mine fromme Chriſtne/ at det er en god/ nyttelig oc Chriſtelig viſſ offuer dette gantſke Rige/ at der vdi ſaadan forſamling naar nogen begraffuis/ holdis Predicken/ vdi huilcken der handlis tuende ſtycker. Det

Første/

Første / om den affgangne Broders eller Søsters leffnit oc endeligt / Besynderlige om det kand være dennem som igen leffue / til it gaat Exempel. Det Andet / om Lærdom oc formaning aff den hellige Scrifft / at de igen leffue / kunde saa skicke deris leffnit / at de kunde lære den rette konst at dø / saa at de her affskedis met glæde vdi vor Herris Jesu Christi naffns paakaldelse. Der faare vil ieg ocsaa vdi denne Predicken først tale / om salige Her Herloff Trollis leffnit oc endeligt. Derneſt vil ieg forklare den Text som ieg oplæste for eders kierlighed. Gud giffuit det skeer til Guds ære / oc oss til en salig vnderuisning.

Om det Første.

DEtte maa ieg / mine fromme Christne / met all sandhed bekiende / at denne Mands her Herloff

Herloff Trollis Chriſtelig/retfær=
dige/ oprictige oc høffſke leffnit oc en=
deligt/er megit yppermere / end at ieg
kand der om tale/ ſom det ſig met rette
burde. Fordi ſaa / ſeer ieg til hans
Huſſ/ ſeer ieg til den Chriſtne Me=
nighed/ſeer ieg til Verdſlig omgen=
gelſe / ſeer ieg til hans Embede oc be=
ſtilning/ kortelig/ſeer ieg til alt hans
Leffnit/ fra førſte oc til hand gaff ſin
Aand op / da haffuer ieg oc alle de
hannem haffuer omgangit met / at
forundre / ſaa at mand faa ſaadanne
Exempel / met alle gode vilkaar finde
kand. Endog ieg icke kand/ſom vel
det ſig burde / nock tale om denne ſali=
ge Mands gode vilkaar / dog vil ieg
alligeuel / effterdi det er mig ſaa til
kommet / tale nogit om hans Leffnit
oc affgang/ oc det vende oſſ til Exem=
pel oc lærdom. Oc vil ieg førſt til=
kiende giffue/huorlunde hand ſit Huſſ
Chriſtelig oc vel regeret haffuer. Der=

nest huorlunde hand haffuer hafft sig i den Christelig Menighed/ der frem- mit Guds ære aff sin yderste mact oc formue. Det Tredie/ om hans kier- lige omgengelse met Menige mand. Det Fierde/ om hans Embede oc be- stilning som hand haffuer været til- skicket aff sin Herre oc Konning. Det sidste / om hans sidste skibsreise oc Christelige endeligt oc affgang aff denne wsle Verden.

Jeg wil icke tale om hans from- me oc ædle Forældre / som hand er kommen aff/ om den salige her Ja- cob Trolle / salige her Herluff Trollis Fader / som intet viste aff den prang / hoffmod oc store wnytte- lige bekostning / som nu er i genge/ men leffuede Gudfryctig/optuctede si- ne Børn vdi tuct oc ære. Men ieg vil begynde paa hans Hussregimente/si- den hand fick den fromme fru Birrit-

the

the Gøe til Hustru / oc de holde Huss tilsammen.

Huad rod oc fundament salige her Herluff Trolle/ oc Fru Birritthe Gøe / haffue opbygt deris omgengelse paa oc Hussregimente/ kand mand vel forstaa / aff den gode fruct / som der haffuer ladet sig see. Thi det er icke muligt andet / end at det skal være en god rod/som god fruct affuoxer/ oc it got fundament/som en varig bygning opbyggis paa. Saa kand mig intet tuil være/ at deris største oc første forset haffuer io været / at bliffue endrectelig hoss det Løffte oc pact/ som de haffde met deris Aandelige Brudgomme vor HErre Jesu Christo indgaaet / saa at de vilde hannem haffue for øyen / hannem prise oc loffue offuer alting / vdi huor det ellers gaa vilde met dennem. Huor dette fundament icke er vdi Ecteskab/

kand der intet gaat aff komme / men Dieffuelen haffuer indgang met dennem / oc fører dennem aff en last oc i en anden / indtil hand aldelis fordærffuer dennem. Men tuert imod / huor Hosbonden oc Hustruen / haffue deris kierlighed begynt vdi Troen til Jesum Christum / det lader sig vel see vdi deris leffnit / oc faar oc en god fremgang oc ende. Aff dette fundament som er beggis samtycke / at bliffue hoss den pact de haffde giort met Jesu Christo / er megit got aff kommit / vdi salige her Herluff Trollis oc Fru Birritthes Huss. Thi dette forsæt / at de vilde bliffue hoss deris HErre Jesum Christum / gaff dennem det raad / at huor de haffde Sædegaarde / da bygde de deris Bede kammer / huor de gaffue sig ind / besynderlige om Morgenen oc Afftenen / huer for sig at giøre deris Christelige Bøn til Gud. Oc vaar det salige her Herluff Trol-

lis

lis daglige viss (vden naar det bleff
hannem fortagit/ met stor bestilling
paa Rigens oc Konningens vegne)
at hand straxs om Morgenen / effter
hand haffde giort sin Bøn / Læste it
Capittel eller tu vdi Bibelen / oc lige
saa om Afftenen før at hand gick til
Sengs. Men ellers vaar hans be-
synderlige læssning vdi Sancti Pauli
Epistel/ i Sancti Johannis Euan-
gelio / oc vdi Dauids Psalter / som
hand altid haffde hoss sig / huad hel-
ler hand vaar til Land eller Vand.

Oc meente icke salige her Herluff
oc fru Biritthe / at det vaar nock/ at
de selffue fryctede Gud / men de oc der
til hulde alle deris Husstienere / Jom-
fruer / piger/ Hoffmend oc drenge/
saa at de som fands at leffue wskicke-
lig oc vilde icke lade sig vnderuise/
nøddis til at forsee sig en anden sted.
Der faare lod hand offuer sit Bord
daglige læse it Capittel aff Bibelen/

strax effter de haffde standit oc læst til Bords. Thi dette vaar hans viss/ at hand altid vdi sit egit Huss/ vden at fremmede fortog hannem det / stod met sit folck/ oc læste til Bords / bad vor Herre om sit daglige brød / oc det siden brugede som hand det haffde ta=get aff Guds haand. Om Afftenen før mand gick til sengs / maatte alle Jomfruer / quindfolck oc drenge som tilstede vaare/ siunge en Psalme / oc tacke den almectigste Gud / som den dag haffde spiset oc beskermet dennem aandelig oc legemlig. Glemde de icke heller den fattige Lazarum / det er fat=tige folck / som haffde deris hielp be=hoff/men rundelige baade inden Huss oc vden/ mange fattige / arme oc be=drøffuede menniske husualede/ anseen=dis dennem icke effter deris reffne klæ=der eller legemlig wselhed / men effter det billede/ de vaare skabte effter. Ja som vor HERris Jesu Christi egne

lem=

lemmer. Huor faare hand siger sig at giffuis / huad de arme giffuis vdi sit Naffn.

At salige her Herluff Trollis / oc fru Birritthe Gøes Hussregiment haffuer saadan været oc meget bedre / end ieg fortaldt haffuer / vide de vel som haffuer met dennem daglige omgaaet. Der faare vaare det vel raadeligt / at de besynderlig / som Gud haffuer giffuit nock aff denne Verden / at de saae til dette Exempel / oc skickede sig der effter / oc icke hulde sig effter den rige Fraadzeris exempel / som huercken passede paa Gud eller Menniskken / oc forsmaade den fattige Lazarum. Huor faare hand fick sin rette løn vdi Helffuedis affgrund / som alle Vgudelige Hussholdere oc skulle faa.

Det Andet som ieg fremsette om salige her Herluff Trollis leffnit / er om hans Christelig beuisning imod

den Christne Menighed / huorlunde
hand haffuer Guds ære aluerligen
forfremmit. Det vaar hannem icke
nock at høre/ met andre/ Guds ord/ oc
at bruge vor Herris Jesu Christi Le-
geme oc Blod/ Men hand ocsaa met
hierte oc gierning / altid lod sig finde
at være den/ som den Christne Kirckis
gaffn oc ære vilde forfremme. Oc
fordi hand saa vel/ at den Christne
Kircke kand icke lenge bliffue ved mact
vden der oplæris vdi Bogelige konster
oc vdi den hellige Scrifft/ de som skul-
le den Christne Menighed faarestaa/
met Guds salige Ords pure oc rene
Lærdom / Der faare sparde hand in-
gen bekostning paa Scholer at frem-
me / oc skickelige Personer at holde til
Studium/ baade her vdi Riget oc an-
den steds. Der faare haffuer hand
lagt til Helsingørs Schole aarlig
rente til at holde Scholemester oc
Hører met. Dissligeste til Nestuede
schole/

schole/Roschilde schole/oc ander steds. Thi hand viste vel/ at saa lenge som Scholer bliffue ved mact/ bliffuer der vel ocsaa personer/ som kand tiene den Christne Menighed. Oc fordi hand meente icke at være nock/ at opæris vdi børne Scholer/ haffuer hand vdi mange Aar/ holdet/ stundem to oc stundem flere til Studium/ inden Riget oc vden Riget/ saa at wi haffue baade Professores vdi dette Kongelige Vniuersitet vdi Kiøbnehaffn/Bisper vdi disse Riger oc Sogneprester oc andre nyttelige tienere/ som ere opdragne oc fremkomne aff den hielp/ som salige her Herluff haffuer dennem hulpet met.

Oc effterdi hand kom vdi forfaring/ at der vaar nogle fri Børne Scholer vdi Tysdland/ vdi huilcke børn haffde besynderlig tilsiun/ oc der faare kunde dis snarere forbedris/ den Christne Menighed til gode oc bi-

 stand/

stand / Haffuer hand oc met sin kiere Hustru fru Birritthe Gøe / giffuit Herluffsholm til at være en Schole / vdi huilcken baade Adels børn oc andre kunde optuctis oc læris vdi / Kircken oc Riget til gaffn oc bæste. Mig haabis at den almectigste Gud skal vel opuecke dennem / som samme Schole kand komme vdi en ret brug / saa at den bekostning bliffuer gantske vel sted. Endog denne velgierning vdi mod den Christne Kircke / Gud til ære oc det gantske Rige til beste / kand icke nock prisis aff de som frycte Gud / oc ville Guds æris fremgang oc Danmarcks rigis forbedring. Dog findis mange som mand offte hører / som mene at det vaar icke vel giort aff Herluff / at hand saa meget skulde koste paa en Schole / oc føre her iblant huad vgudelig tale som de kunde paafinde. Men huad kand mand suare met rette? Haffde salige her Herluff

oc

oc fru Birritthe saald samme Gods/
omkommet det met praal/ pancket/
drick/ daabbel/ oc vdi andre vtilbørli=
ge maade/ huad vilde mand sagt an=
det/ end/ Huer mand maa giøre aff
sit huad hand vil/ mand haffuer Re=
cessen met sig/ ingen kand forbiude at
mand maa io effter sin vilie bruge det
hannem tilhører. Men nu kunde de
icke være tilfrids/ men knurre her vdi
mod/ end de som det intet ved kom=
mer/ oc mene det vaar icke ret giort/
at faa Pæblinge saadant gods at lø=
be met. Huad/ mine fromme Christ=
ne/ er det andet at sige/ end saa/ haff=
de salige her Herluff oc fru Birrit=
the offrit deris Gods til Dieffuelen
vdi Helffuede/ da haffde det været vel=
giort/ Men at de haffue Offrit det
til Guds ære oc hans Christelige Kir=
ckis opbygning/ oc Rigens beste/ kand
icke lides Huor vdaff mand kand
vel forstaa/ at de icke vide/ huor til
Gud

Gud haffuer vnt en mere end en an=
den. Ach/ huad det er Gud velbeha=
geligt/ at hielpe oc fremme dennem/
som skulle tiene i den Christne Kircke/
Dissligest ocsaa vdi Verdslig regi=
mente oc bestilning. Men det vil ieg
her hoss haffue sagt/ at den Almectig=
ste Gud skal icke holde dennem det til
gode/ som ville denne her Herluffs oc
fru Birritthe Gøes schole omstøde oc
ødelegge / men skal dennem vel hiem=
søge paa sin tid/ at deris onde forset/
skal komme dennem lidet til fromme.

Gud giffuet at alle vilde see til
dette her Herluffs oc fru Birritthes
Exempel / oc fremme huer effter sin
æffne Guds rige/ oc ansee den Christ=
ne Kirckis gaffn oc Rigens bæste.
Sandelig om saa vaare / da stode der
icke saa mange effter/ at forrycke fra
den Christne Kircke / det som Gud=
frycktige menniske/ haffue vdi fordom
tid der til giffuet. Men dette mit kla=
gemaal

gemaal hielper intet/ den almectigste Gud / hand vel paa sin tid finder de skyldige. Oc icke lader sig affstøde met nogen mact/ trusel / Sophisteri oc kraaglow/ men dømmer oc straffer effter sin Retfærdighed/ anseendis ingens person stor eller liden.

Det tredie ieg faaregaff om salige her Herluffs leffnet/ vaar om hans kierlige omgengelse met alle Menniske / ædel oc wædel / fattig oc Rig/ Borgere oc Bønder / Quinder oc Mend / vnge oc gamle. Hand lod sig at være ingen for god. De Stater som Gud haffuer ordineret/ gaff hand huer sin tilbørlige ære / anseendis huer at være en gaffnlig lem/ vdi vor HERris Jesu Christi Legeme. Hand icke saa holt aff den ene Stat/ at hand forsmaade den anden / som mange giøre / Men vaar dennem alle tilfellig/met all Retfærdighed/medlidighed oc beleffuenhed. Huor vdaff hand

hand bekom denne fruct/ at huer mand haffde hannem kier / Klercke/ Borgere oc Bønder/ actede hannem icke anderledis end som en mild Fader vdi alle maade. Adels mend oc Fruer gierne omgingis met hannem/ baade i medgang oc modgang. Vdi medgang vaar hand beleffuen/lystig/venlig / yndelig. Vdi modgang vaar hand baade met trøst / gode raad oc anden bistand behielpelig. Korttelig at sige / huer mand vilde gierne omgaas met hannem / vaare glade aff hans neruærelse/ oc nødigt vilde være hannem quit. Dette vaar vdi sandhed Guds gierning / som saa lønner dennem som hannem fryctc. Jesus Sirach siger: En huld oc Tro ven / hand er liffsens lægedom / oc de som fryctc HERREN bekomme hannem. Saa vende Gud mangis hierte til denne salige Mand/ at hand det vilde lade hannem vide/ at de som

fryctc

fryctc sig/ fange baade yndist oc ven=
skab hoss Menniskcn/ som Gud den=
nem forskicker.

Det Fierde som ieg faaregaff om salige her Herluffs leffnit / vaar om hans Embede oc bestilning/ som hand haffde aff sin Herre oc Kon=
ning. Huor vdi hand sig beuiste som en tro Mand vdi alle maade/ baade vdi Fredlig tid oc vdi feide / baade vdi Danmarcks raad oc andre steder. Vdi Fredlig tid lod hand Louen være sin regel at handle oc giøre effter / hand icke optenckte ny fund / til at be=
suere fattige Vndersaatte met/ hand icke forgreb sig imod Rætten met no=
gen mand. Men huor naade oc Barmhiertighed vaar til skade / der brugte hand straffen effter Louen / huor mand kunde spare nogen vden skade / beuiste hand all mildhed. Oc giorde det hannem vœ / naar nogen saa forsaa sig/ at hand nøddis til / at

lade

lade hannem straffe paa liffuit eller Helbreden. In Summa/hand saa skickede sig vdi all sin bestilning/ at hand fands baade Gud oc Kongen tro. Vdi Feide tid til Land oc Vand beuiste hand sig met rette at bære it Ridder suerd/ huilcket oc fremmede folck/ kunde hannem bære vidnisbyrd om. Hand icke skyde for Rigens Fiender/ men sig mandelig beuiste imod dennem. Thi hand viste vel/ at den som icke vaar sin Konning oc Fæderne rige huld/ hand icke heller vaar Gud tro/ som vdkreffuer aff Vndersaattene huldskab oc troskab/ imod deris Verdslige øffrighed. Oc tit hørde ieg disse ord aff hãnem/som Sanctus Petrus siger. Frycter Gud/ ærer Konningen. Huilcke ord som giffue tilkiende/ at disse tho ting følgis at / Guds fryct / oc tro oc huldskab imod sin Herre oc Konning/Saa at huor som det ene feil/ feil oc det andet.

det. Er nogen som er vdi munden huld/oc feil vdi gierningen/hand haff-uer vidnisbyrd/ at hand feil vdi Guds fryct/ i huor hellig mand siunis vil. Thi den samme som biuder at wi skulle fryete Gud / hand oc biuder at wi skulle være vor Öffrighed huld oc tro. Dette viste vel den frömen salige her Herluff Trolle/ huor faare hand icke heller sparede for sin Herre oc Konning / huercken liff eller gods. Gud giffuet at mange vilde sette sig denne salige Mand for øyen/ oc følge hans Exempel effter / baade vdi fredlig tid oc feide. Men om nogen det forseer/ oc icke acter Guds vilie oc befalning/ hand faar vel i sin tid / den tilbørlig løn. Gud hand bier vel en tidlang/ men hand dog icke glemmer dennem som sin vilie foracter.

Det sidste staar igen som ieg faaregaff om salige her Herluff/ som er om hans affsked fra denne Verden.

Før end hand vdfoer sidste gang / oc vaar skicket aff Kongelig Maiestat til Ommeral offuer Kongens skibs flode / begaff det sig / at ieg talede met hānem / den dag det ny Skib bleff vdskut i Vandet. Oc vdi blant anden tale som wi haffde sammen / sagde ieg til hannem. Herre i lae flucks til skibs / J haffue nu vdi thu Aar yderlig voffuit eders liff / baade til Land oc vand / Gud spare eder / sandelige / yderlig giffue i eder vdi liffs fare. Her til suarede hand mig saa : Mister ieg mit liff / ieg faar vel liff igen. Vide i huor faare wi hede Herremend / hui wi bære Guld kæder / oc haffue Jordegods / oc ville være yppermere oc høyre actet end andre ? Der faare haffue wi denne ære for andre / at naar vor Konning oc Herre / Land oc Rige haffuer det behoff / da skulle wi Rigens Fiender affuerie / beskytte oc beskerme met mact oc all formue vor Fæderne

rige /

rige/at vore Vndersaatte/maa bo oc
være vdi fred oc rolighed: Ja ville wi
haffue det søde/ saa maa wi oc haff-
ue det sure met/met dette suar skildis
wi at. Der effter foer hand til skibs vdi
vor HErris Jesu Christi naffn/ oc
holt sit folck paa skibet til Gudfryctig-
hed/ saa at de om Morgenen/ Mid-
dag oc afftenen siunge Loffsang/ oc
lod holde Predicken oc Litani/ oc vd-
dele Sacramentet/lige som hand plei-
de giøre der hand vaar hiemme til sit
eget. Oc beuiste hand sig saa vdi
mod alle som vaar paa skib met han-
nem/at de haffde hannem kier/ som
hand haffde været deris kiødelige Fa-
der. Der de nu komme nær deris
Fiender/kom hand dennem alle til at
falde paa knæ/oc giøre deris Bøn til
Gud/ oc formanede dennem/ at de sig
vilde mandelige beuise imod deris Fi-
ender/ oc kõme deris Eed ihu de haff-
de soret deris Herre oc Konning. Oc

der offuer sagde Presten dennem aff-
løsning til / som alffuerlige fulde til
Gud met en stadig tro. Her effter
komme de til deris Fiende / huor hand
oc fick sin banne oc dødelige saar / it i
det ene been / oc it vdi sin venstre arm /
dog stod hand frimodig oc tilraadde
folcket / at de mandelig stode deris
Fiender imod. Men der de nu bleff-
ue skild fra huer andre / da kom Bar-
skeren / oc vilde forbinde her Herluff
før end nogen aff de andre som vaare
saare: Da befalede her Herluff at
hand først skulde forbinde de andre
som vaare saare / oc siden komme til
sig. Her maa mand see it oprictigt
Hierte oc en ret kierlighed til sin næste.
Hand stod met sine Saar / blodet for-
rant hannem / dog vilde hand at de
fattige Krigsmend oc Baadsmend
skulde først forbindis. Det vaar vel
en farlig fortøffuelse / men det vaar it
oprictigt mods oc Christelig kierlig-
heds

heds visse tegen / som kunde icke være
aff kiød oc blod (thi huer haffuer na=
turlige sig selff kierere end en anden)
men vaar visselig aff Guds aand /
huilcken der regerede hannem baade
til Land oc Vand.

Der salige her Herluff nøddis
til / at giffue sig hiem for sin suag=
heds skyld / som hand til Dragør / oc
hans kiere Broder her Byrre Trolle
foer vd til hannem / oc lod hannem
føre vd aff skibet. Der hand nu kom
til Kiøbenhaffn / vilde hand icke lade
sig enten bære eller age til sin gaard /
men hand gick hoss sin Broder met
sit Suerd paa sin axel / lige som hand
intet haffde skadt / oc fuldis de baade
at / ind til Fru Birritthe Gøe paa de=
ris Gaard.

Som hand nu vaar hiem kom=
men / saa brugte hand middel oc raad /
som Gud haffuer der til skicket / oc be=
falede sin Sag den almectigste Gud i

 haand /

haand / huad heller hand vilde haff=
ue det til liffuit eller døden.

Nogle dage der effter kom ieg til hannem / oc talede met hannem om hans Salighedꝫ ſag / oc vilde trøſte hannem/ da fant ieg ſtørre trøſt aff hannem / end ieg kunde giffue hannem / Men paa det at Fru Birrithe ſkulde icke actet / at hand redde ſig til at fare til ſin kiere Frelſermand Jeſum Chriſtum/ bad hand mig / at ieg ſkulde tale Latine. Da faare gaff hand ſelff de beſynderligſte ſtycker aff den hellige Scrifft/ met huilcke hand trøſtede ſig. Oc beſynderlige diſſe Sententier brugte hand. Paulus ſiger: Det er en vis tale oc verd at holde aff / at Jeſus Chriſtus er kommen vdi Verden/at ſalig giøre Syndere. Item/ Naaden er ſtørre end Synden. Item / 1. Joh: 1. JEſu Chriſti blod renſer oſſ aff alle Synder. Item/ Om nogen ſynder/ da

haffue

haffue wi en Talsmand vdi Himme-
rige / som er Jesus Christus den Ret-
færdige. Item/ aff Dauids Psal-
mer. Salige ere alle de som forlade
sig paa hannem. Item / Guds
Barmhiertighed gaar offuer alle
hans gierninger. Men huad (sag-
de hand) ville wi søge mange Sen-
tentier aff Scrifften ? Dette søde
naffn JESVS er en fuldkomme-
lig Euangelisk predicken. Guds Søn
heder JESVS / det er / Frelser.
Fordi hand løser sit Folck aff deris
Synder. Hans Folck ere alle de som
tro paa hannem. Denne predicken
(sagde hand tit oc offte) som heder
JESVS / vil ieg beholde vdi mit
Hierte / oc vil videre icke bemøde mig.
Hand er mig nock / hoss hannem vil
ieg bliffue / oc hannem vil ieg befale
Liff oc Siel / Oc bad hand mig oc
hemmelig / at naar det skulde være met
hannem / at ieg bliffue skulde hoss den

 lille

lille predicken JESVS/ oc icke vilde giffue hannem mere faare.

Udi de dage som hand saa laa/ falt der atskillig tale ind/ oc iblant andet/ talede hand om dennem/ som forholder at giøre Penitentz til deris døds stund/ Oc meente at siugens bitterhed/ fanger en vel saa megit at tage vare/ at hand icke megit kand tencke paa Penitentz. Oc meente der faare at være alle raadeligt/ at de beridde sig vdi deris velmact/ saa som de vilde giffue oc tage/ som mand siger.

Sagde hand oc iblant andet/der er ingen ting ieg vilde nu lenger leffue faare/ end at ieg maatte komme vor ny Schole til gang/ men ieg vil dog den befale den Almectigste Gud/ hand finder vel raad effter sin hellige vilie.

Komme wi ocsaa i tale om hans folck/ Jomfruer/ piger/ Hoffmend oc drenge/ oc gaff hand dennem alle

gode

gode vidnisbyrd / oc sagde til mig. Doctor Niels. Jeg haffuer gode tienere / ieg kand ingen aff dennem skylde / de haffue tient mig / oc min kiere Hustru trolige oc vel. Jeg ved icke andet end at de ere Gudfryctige / Gud være met dennem allesammen / Amē.

Om ottende dagen før end hand hen soff vdi Herren effter Predicken / oc effter hand vaar besuimmet som Blodit haffde forløbet hannem / oc vaar oplagd paa sengen / da talede hand til fru Birritthe Gøe / som stod for sengen / oc sagde: Birritthe hustru. Du haffuer været min Hustru vdi alle maade all den stund wi haffue været til hobe / som en goder Christen dannequinde / den almectigste Gud hand skal vel rigeligen belønne dig. Der fru Birritthe disse ord hørde / sprang taarene aff hendis øyen / ned paa hendis bryst oc paa Jorden. Oc sagde hun til hannem : Herluff hui

D v sige

sige i saa? Haffue i nu intet haab til Liffuit? Her Herluff suarede: Min kiere Hustru vær tilfrids / mig skader intet / det bliffuer vel snart gaat / giff dig ekun tilfrids / vor HErre forlader oss icke.

Anden dag der effter som vaar om tisdagen / anammede her Herluff oc Fru Birritthe vor Herris Jesu Christi Legeme oc blods Sacramente. Der effter sagde hand oss / paa huad dag at hand skulde affskedis fra denne Verden / paa Mandag sagde hand / da bliffuer der en stor foruandling paa min siuge / saa at ieg huercken skal plagis aff hæde eller kuld meer. Det sagde hand om Onsdagen / Fredagen oc Løffuerdagen før end hand døde / om Mandagen effter som hand haffde sagt.

Der Mandagen nu kom som hand haffde sagt sig at skulde faa bedre / saa at hand icke videre skulde plagis

gis enten aff hede eller kuld/ Da skickte hand bud aarle om Morgenen der try slo/ til Erlig oc Velbyrdig mand Cristopher Mognsøn/ at hand skulde komme til sig. Der hand nu vaar kommen / da lod hand dennem løffte sig aff sengen/ oc sette sig paa en stoel/ huor paa hand bleff sidendis ind til hand gaff sin aand op.

Der klocken haffde slaget siu/ lod hand Barskeren forbinde sig / endog hand sagde det haffde intet paa sig. Der effter bleff hand i meer oc meer suag / dog hand aldrig suckede eller stønde vdi sin bitter franckhed. Oc talede met mig/ dog faa ord/ oc neffnde sin Frelsermand tit/ oc sagde: Jesu vær mig naadig / Oc holt det saa vd indtil afftenen / at klocken vaar offuer ni. Der effter saad hand oc soff/ lige som hand haffde været it sund Menniske. Men lit stund ved en fierings time / før hand gaff sin aand op/

op / bruſte hans øyen / oc der effter dro en lang ſuck / lige ſom it Menniſke vdi en naturlig ſøffn. Siden bleff hand ſiddendis oc ſoff ſtille / lige ſom it barn / oc der met rolige hen ſoffuede vdi HERREN / ſaa at huercken mund eller andre lemmer noget rørde ſig / ſom pleyer end at ſkee met mange naar de hen ſoffue. Saa ſee wi / at hans endeligt vaar lige ſom hans leffnet / Gud regerede hannem der hand leffuede / hand oc vaar hoſſ hannem vdi hans døds ſtund. Saa kand det aldrig feile / at den døer io vel / ſom leffuer vel. For at leffue vel vdi Guds fryct / giør Menniſken frimodig / at mand døden intet acter meer end en ſøffn.

Dette haffuer ieg nu kortelige talet om denne ſalige Mands leffnet oc endeligt / paa det / at wi ſkulle ſette oſſ hans Exempel for øyen / paa det wi ſaa maatte leffue effter hans Exempel /

pel / at wi saa rolige kunde hensoffue vdi HERREN som hand giorde. Her met ville wi nu befale hannem den almectigste Gud / oc forhaabe / at wi skulle met glæde see hannem paa den yderste dommedag / oc siden met hånem oc alle Guds børn / prise Gud til euig tid / Huilcket oss bereed haffuer vor kiere HErre Jesus Christus. Nu følger det andet stycke / som ieg haff-uer loffuit at tale om i denne Pre-dicken.

Om det Andet.

DEnne Mands Gudfryctig-hed / hues Legeme her i dag begraffuis skal / gaff mig aar-sage til denne Text / som ieg oplæste for eders kierlighed. Vdi huilcken Text / vor HErre Christus raader oc biuder oss alle / at wi skulle vocte oss / vaage / oc bede. Thi wi vide icke naar tiden

tiden er. Denne Jesu Christi befal=
ning oc raad/ vaar salige her Herluff
lydig. Hand vocte sig/ vaagede oc
bad/ oc lod sig finde rede paa huad
tid den Herre Christus vilde komme/
oc kalde hannem aff denne Verden.
Dette lydactigheds exempel haffue wi
at ansee/ Ja denne alffuerlig Man=
dat oc befalning/ bør alle dennem at
være lydige/som sig foruenter Salig=
hed formedelst vor HERre Jesum
Christum. Huo sig effter denne Chri=
sti befalning ret sticker/ hand der met
først er sin Herre Christo lydig/ der=
nest fanger hand selff gaffn der aff/
en god samuittighed den stund hand
leffuer/ oc siden en glad affskeed aff
denne Verden. Saa at denne time=
lige død bliffuer hannem en reise eller
gang til det euige liff. Kortelig at si=
ge/huo denne hære Christi befalning/
som hand oss her allesammen giffuer/
er lydig/ hand lærer den konst der er
off=

offuer alle Konster / som er rettelig at kunde stride vdi mod døden / oc hannem offueruinde mit vdi døden.

Paa det at wi kunde disbedre vende oss denne CHristi befalning til gaffn / vil ieg trende stycker faare giffue oc dennem forklare.

Det { Første. Huo Christus taler til oc giffuer denne befalning.
Andet. Huad Christi befalning indeholder.
Tredie. For huad nødactig aarsage CHristus giffuer denne befalning. }

Det Første.

HVem taler Christus disse ord til / Vocter eder / vaager / oc beder? Dennem taler hand

hand baade til ſine Diſcipler/ ſom den tid hørde hannem / oc til alle andre Menniſke/ſom vaare oc ſkulle komme vdi Verden. Thi ſaa ſiger hand ſiſt i Texten/ ſom ieg oplæſte/ Det ieg ſiger eder/ det ſiger ieg alle/ Vaager.

Huad haffue wi her aff at Lære? At Chriſti naade recker til alle oc offuer alle Menniſke / at Chriſtus oplader Salighedſens dør / for den gantſke Verden/ at Chriſtus/ vil alle menniſke komme til ſig oc bliffue hans Diſcipler. Der faare ſiger hand. Det ieg ſiger eder/ det ſiger ieg til alle/ Vaager. Denne Chriſti Faderlige vilie ſkulle wi legge paa Hierte / oc forlade oſſ der til / at hand icke andet meen / end hand ſiger. Hoſſ Matthæum ſiger hand: Kommer alle til mig i ſom ere beſuarede / ieg vil eder vederquege / oc eders Siele ſkal finde rolighed.

rolighed. Der faare skal ingen meene sig at være vdeluct / fra den hob som Christus vil dele sine velgierninger met. Vil hand at alle skal høre sig / oc alle skulle anamme hans Lærdom / Da vil hand ocsaa vdi sandhed / at alle skulle bliffue Salige / saa fremt / som de sig høre oc bliffue hans lydige Disciple. Det er en vis tale / siger Paulus / oc verd at anãme / at Jesus Christus er kommen vdi Verden at frelse Syndere. Hand siger oc selffuer. Jeg er icke kommen at kalde Retfærdige / men at kalde Syndere til Penitentz.

Mange lade sig forføre met en falsk mening / lige som Gud haffde Registeret alle de som skulle bliffue salige / Dissligest oc alle de som skulle fordømmis. Lige som Gud haffde somme skabt til Salighed / oc somme til Fordømmelse. Mod den falske mening skal mand sette disse Christi ord :

Det ieg siger eder / det siger ieg alle / Vaager. Oc paa det at mand icke skal aff saadan mening forføris / er det nytteligt / at betencke disse efterfølgendis puncte.

Den Første punct er / at Adam er skabt effter Guds eget billede. Ja icke Adam ene / men alle Menniske vdi Adam ere skabte effter Guds bille-de. Huad er det / at være skabt effter Guds billede? Det er / at Menniskeet skal leffue vdi Hellighed oc Retfærdig-hed / oc der til skulde leffue euindelig. Gud skabte icke Menniskeen effter sit eget billede / at det skulde fordømmis / eller snart bliffue borte / som wskellige Creatur / men at det skulde bliffue sa-ligt oc leffue met Gud euindelig. Thi saa siger Salomon i Vissdommens bog vdi det andet Capit. Gud skabte Menniskeen til wdødelighed / oc giorde hannem effter sit eget Billede. Det er /

er/ Lige som Gud er wdødelig / saa haffuer hand oc aff Naade beprydet Mennisket/met denne store ære/at det skal være wdødelig. Her haffue wi Guds Raad hui hand skabte Mennisken/som er at hand skulde være deelactig i ære oc Herlighed / saa at hand skulde bære hans billede/oc leffue euindelig salig met Gud. Endog at Adam forsaa sig/ vdi mod Gud/da vaar det alligeuel Guds raad/ der hand skabte hannem / at hand skulde leffue salig vdi Paradiss / huor vdaff hand bleff vdskut/for sin wlydelse skyld. Men der Gud nu opreiste Adam igen/ met sin Foriettelse om Messia / det er / om Christo/ da oprette hand den gantske Adam som falden vaar / det er / alle Menniske som aff Adam komne ere. Thi lige som wi bliffue nedslagne alle met Adam/ saa haffue wi oc met Adam fanget Foriettelse/at Gud vil opreise oss vdi vor Herre Jesu Christo.

Den Anden punct er / om Guds Søn / som er vdsend til den gantske Verden / Icke til it Landskab eller thu / men til alle de som fortabte vaare. Thi saa siger hand selff. Jeg er kommen at Frelse det som forlaarit oc fortabt vaar. Er dette Christi ord vist oc sant / som det er vden all tuil / saa er det vist oc fast / at intet Menniske er vndertagen / som kand io bliffne hiulpen ved Christum Jesum. Der faare / naar denne tancke kommer vdi dit hierte / at du icke skalt være vduold til Himmerige / saa tenck dine vilkaar / Oc finder du dig at være Fordømt / for din Synd skyld / hør Christum som siger : Jeg er kommen at frelse det fortabte. Holt dig til den hob / oc tro Christi ord / oc giff dig ind til hannem / hand forsmaar dig icke. Paulus siger : Gud vil alle Menniskis salighed / oc at de skulle komme til sandheds bekendelse. Christus siger : Kommer alle hid etc. Den

Den Tredie punct er / om Guds Barmhiertighed vdi Christo Jesu / som er offuer alle Guds gierninger som Dauid siger. Denne Barmhiertighed strecker sig vd til alle Slecter / Statter oc Landskab / som den hellige Jomfru siunger: Guds Barmhiertighed er fra Slect oc til Slect / offuer dennem som hannem fryeter. Denne Barmhiertighed oc strider imod den mening / som somme haffue / at Gud skulde aff euighed nogle visse Folck forskicket oc forordineret til Fordømmelse.

Den Fierde punct er / Guds mundelig befalning. Denne / siger hand / er min elskelig Søn / hører hannem. Item / Christus vdsender sine Apostle met denne befalning / Predicker Euangelium for alle menniske.

☙ Den Femte punct er/om Guds Riges tilsigelse/som icke alenniste biuder oss/ at wi skulle høre Sønnen/ Men ocsaa tilsiger oss met Eed/sin Faderlige vilie. Saa vist som ieg leffuer/siger hand/ Da vil ieg icke nogen Synderis død/ men at hand skal omuendis oc leffue. Vil Gud ingen Synders død/ hui vilt du da giøre hannem til en Løgnere/lige som hand dig vdeluctte/som alle biuder sin Naade til.

Den Siette punct er/ den beseilning/ som Gud haffuer stadfest sin vilie met/som er Daabens Sacramente. Gaar vd/siger Christus/ Lærer alle Hedninge/ oc Døber dennem vdi naffn Faders/ oc Søns/ oc den Helligaands. Denne beseiling er en vis foruaring paa Guds Naade oc venskab/ som hand aldrig vil igenkalde. En Verdslig Herre meen

at

at være sig haant / at kalde sit Breff oc Seil til bage / huad skulle wi tencke om Gud / som er Retfærdig / sandru / oc wforuandlig vdi alle maade.

Den Siuende punct er / om det vilkaar / som vdkreffuer paa Menniskens side. De sex puncte som tilforn ere bemelte / Lærer oss Guds vilie oc raad / vdi Menniskens sag paa sin Saligheds veyne. Men denne punct giffuer oss for / huad vilkaar Gud vdkreffuer aff Mennisken som vil bliffue Salig. Dette vilkaar / mange steder er vdtruct i den hellige Scrifft / Huo som tror oc bliffuer Døbt / hand bliffuer Salig / men den som icke tror / bliffuer Fordømt. Christus siger Luce xiij. Vden i giøre Penitentz / da bliffue i alle fordømde. Item / den som tror paa Sønnen skal icke fortabis / men haffue det euige liff. Kortelig at sige / Gud vil / at wi alle bliffue salige / met dette vilkaar / at wi giøre

 Peni-

Penitentz / staa aff Synden oc forlade oss paa vor HErre Jesum Christum / som haffuer taald døden for oss. Det samme vilkaar er i disse Pauli ord. Ephe: 1. Gud haffuer vduold oss for Verdsens begyndelse vdi Christo Jesu. Det er / Gud haffuer før hand skabte Verden / besluttet hoss sig / at de som findis vdi Jesu Christo oc ere deelactige vdi hannem / ere forordineret til det euige liff oc Salighed. Det samme scriffuer Paulus til de Hebreer / i det tredie Capittel. Wi ere deelactige vdi Christo / om wi holde Troen fast til enden. Om det samme vilkaar paaminder oss Christus i Texten som ieg læste. Det ieg siger (siger hand) til eder / det siger ieg alle / Vaager. Der faare ville wi bliffue deelactige vdi Guds Naade oc miskund / ville wi være deelactige vdi Christi verdskyld / da skulle wi høre Christum / da skulle wi bliffue

Christi Discipler / icke til naffn / som mange ere / men til gaffn / som alle de ere som giøre alffuerligen Penitentz / frycter Gud / er Euangelio lydige / paakalder Gud / oc leffuer met en god samuittighed.

Det Andet.

CHristi befalning til sine Discipler / ia til alle Mennisker er denne: Vocter eder / vaager / oc beder. Vdi huilcken befalning wi haffue tre ting at acte / oc huer haffuer sin alffuerlig atuarsel / om den store fare / den Christelige Kircke staar vdi / den stund hun er i denne Verden. Huor faare oss ligger stor mact paa / at være denne befalning lydig. Først siger hand: Vocter eder / Der nest / Vaager / Siden / Beder.

Vocter eder.

DEn Første befalning paa=minder oss/ at wi flitelige see oss faare/ at wi icke enten stø=de oss/ eller oc bliffue nederslagne. Den som staar/ siger Paulus/ see sig til hand icke falder. Der faare bede wi vdi vor bøn/ Lad oss icke falde vdi Fristelse.

Men paa det wi kunde disbedre/ vocte oss oc see oss faare / vil ieg op=regne / huad wi haffue besynderligen at vocte oss faare/ at wi icke skulle om=komme vdi den store fare wi ere vdi i denne Verden. Oc er besynderlig Sex ting / som oss aldermest skade kand/ oc vdstøde oss aff Jesu Christi Rige.

Det Første er Dieffuelen met sin list oc Lureri. Alle hans an=slag ere/at hand kand føre oss aff den rette Salighceds vey / som er Guds

ord/

ord/til Menniskens Lærdom/som ingen grund haffuer vdi den hellige Scrifft. Kand hand icke dette bekomme / at hand kand vende oss fra den rette Lærdom / saa legger hand vind paa / at hand kand komme oss vdi it ont leffnet / saa at den pure Lærdom som wi haffue / skal icke komme oss til gode. Fordi saa / Huor lærdommen oc leffnedit icke følgis at / der haffuer Dieffuelen slaget sin leyer. Ja hand haffuer hart at sin vilie bekommet.

Vore første Forfædre haffde Guds ord purt oc reent / oc vaar icke mørckt eller wforstandigt : Naar (sagde Gud) i æde aff det Træis fruct/da skulle i dø. Huad kunde klarere sigis ? Men huad giør her Dieffuelen ? Hand gaar frem oc necter denne Guds klare befalning / oc siger. J skulle icke dø / men Gud veed / at paa den dag som i æde aff dette

dette Træ/ skal eders øyen opladis/ oc i skulle bliffue til Guder/ oc skulle vide ont oc got. See huorlunde den fule Dieffuel offuerfald vore første Forældre. Hand tog dennem Guds ord aff hiertet/ oc støtte der sin forgiffti-ge Løgn ind igen. Huor vdaff hand kaldis Løgnens fader. Oc fordi hand førde vore Forældre vdi døden met samme Løgn/ kaldis hand oc en Mordere. Saa gaar hand om vdi Verden met idel Løgn oc Mord.

Hundrede Aar før end Syndfloden kom/ fick Noe befalning at Predicke/ oc at bygge sin Arck. Denne Predicken kunde Sathan icke nedlegge. Hand kunde icke stoppe munden paa denne Guds mand Noe. Men huad giorde hand da? Hand stod effter at bringe Noe tilhørere vdi it ont leffnet/ saa at mesten parten Menniskenpaa Jorden/ førde it skendeligt leffnet. Huor met Dieffuelen

uelen bekom det hand søgte. Hand kunde icke omkaste Lærdommen/ saa førde hand Menniſken vdi it ont leffnet/ huor met hand fremmede ſin villie/ saa den Almectigſte Gud maatte ødelegge Verden met Syndfloden/ vndertagen Noe ſelff ottende. Vdi blant huilcke otte/ Cham lod ſig forføre effter Syndfloden/ oc falt vnder Guds ſtraff oc heffn.

Effter Syndfloden ſtrax/ gaff Dieffuelen ſig vdi mod Lærdommen/ Oc fordi hand kunde icke plat ødelegle hannem/ indfører hand atſkillige Affguderi/ ſaa lenge at Guds Forjettelſe om Meſſia bleff plat forglemt iblant Menniſken. Saa at Gud maatte paa ny Predicke for Menniſken/ oc befale dennem den Lærdom/ ſom Adam giffuen vaar om Meſſia oc hans velgierninger. Oc her til bleff Abraham til kaldet/ at hand ſkulde Guds ord beholde/ oc fremdelis ſine

effter-

27

efftermkommere det forkynde. Vaar Dieffuelen her met stille? Ney/hand lagde sig effter at legge denne Guds predicken øde / baade met falske meninger oc met onde seder / som er Dieffuelens feld tegen.

Det er langsomt at opregne/ huorlunde Sathan lige maade haffuer bruget sig / vdi Mose / Josue / Dommerens / Kongernis oc Førsternis tid / ind til Christus kom oc anammede Mandom aff Jomfru Maria. Huo kand opregne de atskillige Ketteri som hand opuecte?

Der Christus nu vaar kommen/ oc haffde fuldkommet det Løffte Gud haffde giort vore første Forældre / oc siden Abraham oc hans affkomme / fald ocsaa Dieffuelen vdi mod den HErre Christum / oc vilde forføre hannem / dog det vaar hannem icke mueligt. Oc fordi all Salighedsens vissdom/er at finde vdi Jesu

su Christi rette bekiendelse / haffuer hand altid lagd sig effter / at støde Mennisken fra Christi bekiendelse / stundem vdi en maade / oc stundem vdi en anden. Den hellige Scrifft ia Gud Fader selff / Lærer oss Fire stycker om Jesu Christo / huilcke wi fuldkommelige skulle vide oc tro. Det første / at Jesus er en sand euig Gud met Gud Fader oc den Helligaand. Saa at Fader / Søn / oc den Helligaand er en Gud oc tre Personer. Det andet / at Jesus er it sand Menniske / fødder aff Jomfru Maria / pint / kaarsfest / begraffuet / opfarẽ til Himmels. Det tredie / at denne sande Gud oc dette sande Menniske / er icke tho Personer / men en Persone / saa at alle hans Mandoms gierninger / haffue verd oc krafft aff hans Guddommelige natur / som haffuer anammet Menniskelig natur til sig / saa at Gud oc Menniske er en Person. Det fierde /

fierde / at denne person Gud oc Menniske / er menniskens Saliggiører allene. Saa at huer den som tror paa hannem / bliffuer aff met sin Synd / bliffuer Retfærdig ved Christi Retferdighed / oc anammis aff Naade til det euige liff. Disse fire stycker bør alle at vide om Christo / oc dennem tro oc skicke sig der effter vdi all Gudfryctighed oc høffuiskhed. Huad giør her Dieffuelen? Hand anfecter alle disse stycker / huor hand haffuer it aff dennem forryct / haffuer hand vundet spilled.

Vdi Apostlernis tid opuecte hand Cherinthum / Ebionem oc andre / som sette sig vdi mod Jesu Christi Guddommelige natur. Der effter kom Arius / oc effter hannem mange andre som oc vilde affstorme Christo sin Guddommelige natur oc ære. Men vdi Apostlernis tid / nedlagde Sanctus Johannes Euangelist

list den vildfarelse/ oc grundelige Lærde om Jesu Christi Guddommelige natur. Oc siden opuectis mange som de andre hoffuit Kettere skamfute oc offueruunde.

Der Dieffuelen saa/at hand icke kunde her met bekomme sin vilie/ anfecte hand det andet stycke/som er fornøden at bekiende om vor Herre Jesu Christo / som er/ at hand er it ret naturligt Menniske/ met alle menniskelige vilkaar/vndertagen Synden/ oc haffuer effter sin død oc pine Opfaret til Himmelen / oc sider ved Gud Faders høyre haand/ vdi Guddommelig Maiestet oc Herlighed. Denne Artickel om Christi mandoms natur haffuer oc Sathan anfectet / oc opuact Kettere som vaar besynderlig Marcion/Cerdon/ Manichæus som neyttede Jesu Christi menniskelig natur. Disse haffde icke lang fremgang / Thi Gud opuacte gode Lærefædre/

fædre / ſom den Ketteri nedſloge oc ødelagde.

Der Dieffuelen icke kunde det andet ſtycke omkomme/ greb hand det tredie ſtycke an / ſom er / at Chriſtus Gud oc Mand er en Perſone / oc icke tho Perſoner/ſom de ere tuende naturer. Her opuacte Dieffuelen Neſtorium/ſom bekiende tuende naturer vdi Chriſto/ ſom oc ret vaar / Men hand Lærde oc / at Chriſtus vaar icke en Chriſtus/men tuende / det er tuende perſoner vdi Chriſto / lige ſom der er tuende naturer. Denne mening bleff icke heller lenge/ De hellige Forfædre ſig her vdi mod ſette / oc nedlagde denne Vildfarelſe.

Der Dieffuelen ſaa/ at hand icke heller kunde haffue her ſin fremgang/ vdi mod dette tredie wi ſkulle vide om Chriſto/anfectede hand det fierde/om Chriſti Embede/om Chriſti Døds oc pinis fortienſte oc verdſkyld. Her vdi fick

fick hand stor methold/ oc haffuer denne dag. Scrifften lærer / at Jesu Blod renser oss aff alle Synder. Scrifften lærer / at Jesu Christi lydactighed/ huor met hand fuldkom Louen / er vor Retfærdighed. Scrifften lærer/ Troen/ene giør oss deelactige vdi Christi Jesu velgierninger. Det kand icke Dieffuelen lide. Kand hand icke altsammens nedsla denne pure Lærdom / giør hand saa megit som hand kand / Oc lader Christo en part/ Oc tillegger Menniskens verdskyld oc fortienste en anden / saa at Christus skal icke være vden en halff Frelsermand. Denne vildfarelse haffuer hand vdi Paffuedømmit veldelige beskyttet/ Endog der fands vdi alle tider nogle som sette sig der imod/ indtil vor tid/ som salige Morthen Luther met andre flere/ hefftige sette sig vdi mod Dieffuelen/ oc bekiende oc lærde/ at Jesus Christus allene for vden vor

fortienste / er alle deris Salighed som tro paa hannem.

Der Dieffuelen nu dette fornam / gaff hand sig icke tabt / men brugede oc bruger daglige fire anslag / met huilcke hand den salige Lærdom acter at dempe. Det første anslag er / at hand skender denne Lærdom for en Ketters Lærdom / huor met hand mange bedrager. Det andet anslag er / at hand opuecker mange mectige oc vise / som denne rette Lærdom met all Tiranni oc Sophisteri forfølge. Skendelige dræber alle dem / som giffue ene Christo den ære / at hand er vor Vissdom / Retfærdighed / hellighed oc igenløselse. Det tredie anslag er / at hand opuecker atskillige Secter vdi den Christne Kircke / begynder stor trætte imellem dem som lærer vdi den hellige Scrifft / oc her vdi vil icke siunis en Dieffuel som hand er / men en Guds Engel. Det fierde anslag er /

at

at huad hand icke kand bekomme met det første / andet oc tredie anslag / det vil hand vdrette met sin aand / saa at hand opuecker dennem som hører den pure Euangeliske lærdom / ia end mange aff dennem met / som Ordet predicke / til Synd oc ondskab at bedriffue / Huor met hand vdretter sin vilie / saa at Ordet giør icke fruct vdi mange. Her vdi Danmarcks rige / Gud haffue loff / haffue wi Guds ord purt oc reent / oc bemengis icke met nogen Ketters Lærdom. Dog er icke Dieffuelen stille / som mand maa see vdi alle Statter. Oc mange beklager at Folcket vaar icke nær saa wgudeligt vdi Paffuedommen som det nu er. Huorlunde gaar det til? Vdi Paffuedommet haffde Dieffuelē angrebet oss vdi en anden maade / hand haffde den pure Euangeliske Lærdom omkast / oc der met dreff sin vilie. Men nu kand icke ombringe Lær-

dommen / der faare falder hand
oss an paa en anden side/ oc kommer
oss vdi atskillig Synd oc offuertræ-
delse vdi mod Guds Bud. Saa at
det hand kand icke vdrette met falsk
Lærdom/ det bekommer hand met til-
skyndelse til alle wtilbørlige giernin-
ger / som mand maa see for øyen.
Hoer / Mord / skørleffnet / drucken-
skab / Tiranni / hoffmod / Aager oc
mange andre Synder / hoss mange
regnis icke for Synd. Sammeledis
findis der vel oc stor brøst hoss den-
nem som skulde saadanne groffue
Synder affuerie/ baade hoss Verd-
slig Offrighed oc Geistlig. Ja huad
skal ieg sige. Danmarck vaar aldrig
saa Synd til giffuen/ som det er nu i
dette klare Euangelij liuss. Huilcket
som Dieffuelen saa bestiller / paa det
at Guds pure Lærdom/ skal icke giøre
hannem affbreck paa sit rige.

Her paa maa wi see/ at Christus
icke

icke til forgæffuis paaminder oss / oc siger / Vocter eder/seer eder faare / at Dieffuelen forfører eder icke.

Huorlunde skulle wi vocte oss / at Dieffuelen icke skal omkomme oss?

Wi skulle tage vare paa tuende ting/ som er paa Lærdommen oc paa vort leffnit. Lærdommen skulle wi beholde pur/ oc bekiende / hues Hoffuitstycke som er kortelige befattet vdi vor Troes artickler / oc vdi de Ti Budord. Denne Lærdom skulle wi icke lade forrycke eller ellers forfalske / Thi hand er allene vor Saligheds fundament. Der nest skulle wi see paa vort leffnit oc gierning/ at de komme offuer ens met Ordet/saa meget som oss mueligt kand være. Icke anseendis den store Hob / som hen symmer vdi deris Synd oc ondskab / ind til de paa det sidste vndergaa oc druckne vdi deris Synd/ Men den faa Hob som frycter Gud oc vandrer vdi hans Veye.

Det er io megit bedre / at reddis met
Noe vdi Arcken / end at Druckne met
den gantske Verden. Det er io me-
git bedre at vndgaa Guds heffn oc
straff met Loth / end at bliffue omkom-
met met de mange Sodomiter. Ja
det er megit bedre at bliffue Salig
met de fattige som hører Euangelium
oc der effter leffuer / end at bliffue for-
dømt met de Mectige / Rige oc veldi-
ge som Euangelium forsmaar. Huo
vil icke heller være vdi glæde met den
fattige Lazaro / end at pinis vdi Helff-
uede met den rige Fraadzere. Der
faare lader oss vere vor Herre Christo
lydige / at wi vocte oss / oc see oss faare /
at Dieffuelen huercken met falsk Lær-
dom / eller met it Wgudeligt leffnet
oss omkommer.

Det andet som wi skulle vocte oss
faare / er den Pharisaiske surdey.
Vocter eder / siger Christus / for Pha-
riseernis surdey / som er Hyckleri eller
øyen-

øyenskalckeri. Som hand oc en anden steds siger: Vocter eder for dem som kommer til eder vdi Faareklæder/ induortis ere de glubendis Vlffue. Det er/ Vocter eder for dennem som siunis vduortis Hellige oc fromme/ oc dog ere icke for Gud/ det de for Menisken siunis. Huorlunde Verden er forført met saadan surdey / kand mand icke nock beklage. Huad kunde siunis Helligere end graa Muncke? Sandelig deris vduortis Hellighed vaar met Aandeligt forræderi beteckt. De neffnde Christum / deris leffnit siuntis at være it Engle leffnit. Men huad vdrette de her met? de omkomme mange Menniske / oc førde dem met saadan forteckt skalckhed hen vnder Dieffuelens rige. Der faare vil Christus at wi skulle tage oss vare for saadan surdey / som en gantske Menighed kand fordærffue.

Huorlunde kunde wi her Vocte

 oss?

oss? Wi skulle icke dømme paa Lærdommen aff Menniskens vduortis Hellighed / men wi skulle paa det vduortis leffnit oc Hellighed dømme aff Lærdommen / som Christus siger / J skulle kiende dem paa deris Fruct / det er paa deris Lærdom.

Det tredie wi skulle vocte oss faare / er vor hiemfødde gest / huilcken met sine raad mange omkommer. Denne gest heder *Caro*, det er Kiødet / Ja den naturlige tilbøielse til alt ont / som fødis met Mennisket Naar nogen er kommen til Christum formedelst troen / oc Christi aand begynder at ville haffue offuerhaand / oc raader Mennisken til lydactighed imod Gud / til kyskhed / ædruhed / oc til andre dygder / som Christus vdkreffuer aff sine / oc Mennisket vilde gierne være Gud lydig / Da kommer denne gamle beuaante Huss gest oc giffuer andre raad. Hand raader /

du

du ſkalt fare vel met dig ſelff/du ſkalt
ſøge Rigdom oc vellyſt. Her begyn=
der nu trætte imellem Kiødet oc Aan=
den / huer haffuer ſit raad. Huer
haffuer ſit raads aarſage oc funda=
ment/ Menniſket hører dennem baa=
de. Moſes fick Guds befalning at
hand ſkulde met ſtor platz oc wmage
vdføre det Jødiſke folck aff Egypten.
Her kōmer hans raadgiffuere frem/
hans gamle geſt oc Chriſti aand.
Den gamle geſt / giffuer dette raad.
Moſes du vedſt huor din ſag er fat/
Du eſt en Jøde fød aff det træls folck/
men er der vel affſked met / Thi du
actes aff Pharao at vere hans Daat=
ters Søn/ oc haffuer allerede ſtor ære
oc actes neſt Kongen/ Huo veed huad
der kand bliffue aff vdi fremtiden /
Kongen er dødelig/ huad vedſt du om
du bliffuer Konning igen. Her imod
raadde Chriſti aand i denne mening.
Moſe at du icke bleffſt ihielſlagen
ſtrax

strax du vaarst fød i Verden/ det vaar Guds gierning/ at du est kommen til saa stor ære/ det haffuer oc Gud giort/ Vilt du nu lyde din gestis raad/ da findis du at være wlydig vdi mod Gud/ som kand straffe dig met euig pine. Men lyder du mit raad/ kand vel skee/ du skalt lide megit der offuer/ men din betalning/ hun bliffuer euig glæde vdi Himmerigis rige. Huad giorde her Moses? Her til suarer den Epistel til de Hebræer met disse ord: Moses der hand vaar vorden stor/ foracte hand at kallis Pharaonis daatters Søn/ men hand heller vilde lide ont met Guds folck/ end at haffue timeligt gaffn/ som hand icke kunde nyde foruden Synd. Hand actede at være større Rigdom/ at lide forsmæelse for Christi naffn/ end at haffue alle Egypti liggendefæ oc Rigdom. Thi hand saa til den betalning hannem tilstod. I dette

Exem-

Exempel maa mand klarligen see/
Huorlunde Moses forskød sin gamle
gestis raad/ oc holt sig til Christi
aands raad.

Bonifacius papa hand fick befalning/ at regere den Romerske Kircke met Guds ord/ oc at vere it Exempel til all fromhed oc dydelighed. Her kommer disse tuende raadgiffuere. Guds aand raader hannem at hand skal forsage Verden/ søge Guds ære/ oc vente løn vdi Himmerigis rige. Men hans hiemfødde gest / hand raadde megit anderledis / som er at hand skulde søge Herredøm offuer den gantske Kircke/ Huor met hand kunde bekomme Rigdom / ære oc vellyst/ Ja at det vaare vel en herlig ting/ at der vaar en Geistlig Regenter/ som der er en Keiser. Huad giorde her Bonifacius? Hand lyde sin gestis raad/ oc der met sanck ned vdi Helffuedis affgrund.

Joseph

Joseph vaar anfectet aff sin Herris Hustru / vdi sin Herris fraværelse / saa at hun begærede / at haffue wblu samquem met hannem. Her kommer disse tho raadgiffuere frem / oc huer giffuer sit raad. Caro siger / Joseph / see du est sold aff dine Brødre / du vedst icke naar din Herre vil bruge dig som en anden træl. See her er nu aarsage at du kant bliffue vildere / det er en deylig quinde oc lystig som dig tilbiuder / i ere ene / huo skulde spørret / hun kand fremme dig til meget got / saa at du kant end bliffue fri en gang oc bliffue en ypperlig Mand. Du fryeter at du fortørner Gud / men hand er naadig / du kant giøre Penitentz / saa bliffuer alting klar igen / ver frimodig / oc giør quindenis vilie. Men huad du icke det giør / saa faar hun had til dig / beklager dig / oc taar vel sige paa dig det du aldrig tenckte / saa kommer du om paa

det

det sidste. Huad suarer her Christi aand til vdi Joseph? Joseph / Joseph / Du vedst huad Gaffuer du haffuer aff Gud / du vedst huorlunde Gud fride dig / der dine Brødre vilde omkomme dig. Du vedst huorlunde du aff din Herre actis / hand haffuer dig kier. Hand haffuer giffuet dig mact offuer alt det hand haffuer / vndertagen hans Hustru / som Gud haffuer forbødet dig at røre. Men giør du imod Gud / da tager hand sine Gaffuer fra dig / da lader hand dig falde aff it Hoer vdi it andet / indtil du omkommer oc bliffuer endelig Fordømt. Lysten gaar snart / skammen bliffuer hart / en ond samuittighed vil icke feile. Huad giorde her det ædle blod / den deylige vnge Joseph? Hand atlyde Christi aand oc foractede sin gamle gestis raad / huilcket som skal vere hannem en euig ære vdi Himmerigis rige.

Da=

Dauid ſaa Berſabeam Vriæ Huſtru / toe ſine been/ oc fick begæring til hende / Her kommer hans raadgiffuere frem. Christi aand giffuer dette raad. Du vedſt Dauid/ at Gud haffuer vdi ſin hellige Lou ſaa ſagt : Du ſkalt icke bedriffue Hoer/ Denne Gud haffuer giort dig til en Köning ſom tilforn vaarſt en Faare hiurde. Denne Gud gaff dig ſtyrcke/ at du dræbte Løffuen / Denne Gud gaff dig offuerhaand offuer den Hoffmodige kempe Goliath. Hand haffuer oc loffuit dig/ at aff din Sæd ſkal regere Jacobs huſſ til euig tid. Her imod gaff Dauids gamle geſt it andet raad. Det er vel imod Gud at bedriffue Hoer / det beſtaar ieg / men Gud bliffuer vel til frids/ hand kaſter dig icke bort for ſaa liden brøde / du kand komme til Penitentz igen. Brug din lyſt men du eſt vng / alderen ſkal vel ſynne for ſig ſelff. Du eſt icke

heller

heller huer mand / du est en Kon-
ning/du maat nogen lyst haffue meer
end en anden / Du kand icke være saa
hellig/som Nathan din Prest vil haff-
ue dig / see huad det er en deylig quin-
de. Sicke smucke huide been haffuer
hun / see huad hun er rosen rød oc
skickelig vdi alle maade. Est du ræd
for Hoer/ her er gode raad at affuen-
de det. Hendis Hosbonde Vrias er
vdi Kri / du kand det vel saa beskicke
met din Høffuitzmand Joab/at hand
kand komme faare vdi Striden oc
kand saa omkomme / saa haffuer du
Bersabeam selff / oc kand hende tage
til en Hustru/til de du haffuer. Huad
giorde her Dauid? Hand lod sig off-
uer tale aff sin gamle beuaande gest/
oc vddreff Christi aand/ oc bedreff
baade Mord oc Hoer / oc forræderi
imod sin fattige Vndersaatte. Huor
met hand haffde fortient den euige
død. Men Gud aff naade lod han-

 nem

nem kalde til Penitentz/ dog hand det gantske Jødiske rige storlige straffede for samme Synd/ hans egne Hustruer bleffue skende aff hans egen Søn Absolon/ hans Søn Ammon tilforn haffde belegit sin egen Syster. Hand selff maatte rymme Riget/ endog hand siden kom igen.

Huo vil her synde met Dauid? Den euige straff vndkom hand aff naade/ der hand giorde Penitentz/den timelige straff maatte hand lide andre til Exempel. Thi Gud vil icke haffue Hoer oc Mord wstraffede. Der leffuer mange vdi Danmarck som veed vel lige saadant Exempel/ men ieg vil det haffue sparit.

Lige saa raader kiødet oc aanden vdi andre ting. Kiødet raader til timelig lyst/ Oc aanden raader til euig lyst.

Huad skal mand her giøre? Mand skal tage sig vare/at mand icke

icke forføris aff sin Husuaande gestis raad/ oc all flid legge paaet/ at Christi aands raad altid følgis. Thi saa siger Paulus/ Huo som vandrer effter kiødet/ hand skal dø. Det er / den som holder sig effter kiødsens raad / hand bliffuer fordømt / Uden hand kommer til alffuerlig omuendelse. Men den som leffuer effter aanden/ det er aandsens raad / hand skal leffue. Thi at leffue effter aandsens raad/ er Troens rette fruct/ ved huilcken tro wi ere indplantede vdi vor Herris Jesu Christi legeme / oc der faare ere arffuinge til det euige rige.

Det fierde wi skulle vocte oss for/ det er modgang oc medgang / at wi dennem icke misbruge. En staadere kand saa vel bruge sin reffne kaabe sig til Fordømmelse/ som en Konning kand bruge sin Kongelig dregt sig til fald. Men huo der bruger sin reffne kaabe met Lazaro / oc sin Konge-

lig kiortel met Dauid eller Ezechia/ hand kand der aff ingen skade fange. Salige her Herluff sagde en tid / oc kand vel skee tire. Jeg haffuer fangit offuerhaand offuer modgang/saa at hand skal intet skade mig met Guds hielp/ Huercken siugdom eller fattigdom eller forfølgelse eller had / skal mig offueruinde/ ieg haffuer dennem vnder mig / Men medgang kand ieg icke saa vel faa mact met/ Hand er en større kempe/naar det gaar mig lyckelig oc vel / vil kiød oc blod noget ophøffue sig der aff/ Men ieg skal met Guds hielp / oc faa bugt paa hannem / at hand icke skal trenge mig. Det er oc visselig sand / at mange kand bedre bære onde dage end gode dage. Der faare er det fornøden at mand vandrer varlige/baade vdi metgang oc vdi modgang / at mand icke bedragis enten aff den ene eller aff den anden.

Huad

Huad helder modgang er Legemlig eller aandelig / haffue wi ingen bedre bod/end at see til Guds vise raad/ som vil sin Christne Kircke være prøffuet met kaarssit / somme vdi en / oc somme vdi en anden maade. Der nest at wi see til Christi Exempel oc alle Helgens fra Verdsens begyndelse. Disligest at wi see til den wsigelige ære / som staar dennem faare/ som her lider taalmodige.

Medgang actis besynderlige vdi kræsenhed / Rigdom / Verdslig ære/ yndist / Slect / sundhed / venskab / oc andet saadant / oc er mest fare aff kræsenhed oc Rigdom. Der faare vil ieg sige huorlunde mand skal vocte sig for dennem.

Den Rige mand som Lucas omtall Cap: 16. Hand leffuede daglige dags kræselige / oc holt sig meget herlig met Dyrebar klæder/ Oc siger Christus / at hand bleff fordømt.

Her skal mand see Sagen til hans Fordømmelse. Det fordømde hannem icke / at hand haffde Dyrebar rætter daglige for sig/ oc icke heller/at hand holt sig meget herlig met Dyrebar klæder. Mange hellige Konger/ oc andre fine Mend oc quinder/ haffue vel leffuit saa herlige som denne Mand. Men det fordømde hannem / at hand misbrugede de gode Gaffuer som hand haffde aff Gud. Først lod hand sin kræsenhed oc Dyrebar smycke forføre sig/ at hand intet actede om sin Salighed/men huad hand der om stundem hørde / enten actede hand det lidet / eller mente det at vere fabel/tilhobe set/at holde Vndersaatte vdi lydactighed met / som mange Wgudelige kroppe/ vdi Paffuedommet besynderlige / mene denne dag. Der nest Hoffmodet hand sig oc forsmaade den fattige Lazarum/ som laa for hans port. For disse aar-

sagers

sagers skyld bleff hand fordømt. Men haffde hand saa tenckt ved sig. Gud haffuer giffuet mig stor herlighed / Jeg haffuer sundhed oc karskhed / ieg haffuer Dyrebar klæder oc kaastelige rætter. Det bekiender ieg at være Guds gaffue / Hannem vil ieg derfor tacke / hans ord vil ieg høre oc leffue effter. Jeg vil ingen ting haffue kierere / end at være Gud lydig / hannem skee loff oc tack for alle sine gaffuer. Oc efftersi ieg haffuer oc nock at hielpe andre met / vil ieg icke glemme de fattige / Jeg vil tage den fattige siuge Lazarum vdi mit Huss / hannem vil ieg klæde oc føde / oc hielpe til hans sundhed / Gud kunde vel giort hannem saa mectig oc Rig som ieg er / men hand vilde lade hannem være arm / paa det at hand vilde see huorlunde ieg vil skicke mig met hannem / Ja ieg vil vende alt det ieg haffuer Gud til ære / oc min næste til gode oc

 trøst.

trøst. Haffde saa denne Mand giort/ da haffde hans Dyrebare klæder oc kaastelige rætter ingen skade giort hannem.

Christus kalder Rigdom torne/ oc siger. Det er vanskeligt/ at en rig Mand kand indgaa vdi Himmerigis rige/ icke for Rigdom er ont/men for Menniskẽ hannem misbruger/ oc icke acter huad skade hand fører/ naar hand wrettelig brugis. Naar brugis hand wrettelig? Naar mand forlader sig paa hannem/ naar mand Hoffmoder sig aff hannem/ naar mand bruger hannem andre til skade/ naar mand lader hannem føre sig hen til wkyskhed oc offuerflødighed/ Kortelig at sige/ naar mand lader hannem føre sig fra Gud til Dieffuelen.

Der faare skal mand vocte sig for Rigdom/ at hand icke forfører oss oc bliffuer oss til en snare/ met huilcken

cken Dieffuelen fanger oss/ oc binder
oss vnder sin mact oc vold.

Sanctus Paulus merckelige Læ=
rer/ huorlunde den skal være besindet
som er Rig/ oc huorlunde mand kand
bruge Rigdom Gud til loff / oc sig
selff oc andre til gode. Oc ere disse
Pauli ord 1. Thimot: 6. Biud de
Rige i denne Verden / at de icke
Hoffmode dem/ oc ey heller sette haab
til den wuisse Rigdom / men til den
leffuende Gud/ som giffuer oss rigeli=
gen huad wi haffue behoff at bruge/
At de giøre got / bliffue rige vdi gode
gierninger / gerne giffue oc dele met
andre/samle dennem selff Liggendefæ
til en god grunduol paa det tilkom=
mende/at de kunde faa det euige liff.

Her Lærer Paulus / huorlunde
den Rigis hierte skal være besindet/ oc
huorlunde hand skal bruge sin Rig=
dom om hand icke vil fare ilde.

Hans Hierte skal være ydmygt/

saa at hand sig intet berømmer/ingen forsmaar eller foracter. Der nest skal hand icke forlade sig paa sin Rigdom/som er vuiss/ men hand skal forlade sig paa den leffuendis Gud / aff huilcken hand haffuer baade liff oc liffsens nødtørtighed.

Naar Hiertet saa staar / skal hand vide at bruge Rigdommen ret/ som er at bliffue rig vdi gode gierninger. Thi den som er Gudfryctig oc Rig / hand kand megit got vdrætte / Hand icke aleniste holder sig selff effter sin Statz vilkaar / men hand seer til Guds ære / hand seer til Land oc Rige / hand seer til Christi fattige lemmer paa Jorden / oc betencker at Gud haffuer giffuit sig Rigdom til at fremme Guds ære met aff sin yderste mact / til at hielpe Land oc Rige met naar det giørs behoff / til at klæde oc føde fattige menniske met. Huo saa bruger sin Rigdom hand seer sig vel

faare/

faare / hannem er icke Rigdom til fald / men er it fundament til it got Liggendefæ vdi Himmerigis rige. Saa haffuer den salige her Herluff Trolle bruget sin Rigdom.

Aff det som er sagt om Rigdom/ kand mand oc vide huorlunde mand skal haffue sig vdi andre Guds gaffuer / at mand lader dennem icke være sig til skade oc Fordømmelse.

Det Femte wi skulle vocte oss faare / er fire slags forargelse. Den første/ at wi icke forargis her aff / at de ere saa mange som Synder oc leffuer foruden all Guds fryct / lader Dieffuelen lede sig huort hand vil. Her skal mand heller efterfølge de faa gode/end de mange onde / oc heller begræde de mange ondis Fordømmelse / end følge dennem effter. Den anden/at wi icke forargis/for Kaarssit trenger Gudfryctige meer end andre / fordi det er Guds raad/ at hand sine

sine Børn tucter i denne Verden/ oc Dieffuelsens børn lader pinis vdi Helffuede til euig tid. Den tredie/ at wi icke forargis her aff/ at den Christne Kircke siunis saa ringe vdi Verden/ at hun er icke mectig oc bold for Verdsens øyen. Den fierde/ at wi icke forargis / for de ere saa faa som anammer det hellige Euangelium/ at der er flere Mectige oc Vise / som spotter det hellige Euangelium / end som det anammer.

Det Siette wi skulle vocte oss faare / er at wi icke met vilie oc vidskab imod vor samuittighed falde vdi Synden. Fordi det er icke andet / end at forsmaa den almectige Gud oc foracte hans befalning. Mange ere vel vdi Verden som læse Guds ord/ hører Predicken / gaa til Sacramente/ siunis ocsaa at være Gud lydige/ men naar deris affect staar hart effter noget / endog de vide det at være

imod

imod Gud / da ville de haffue deris vilie frem / oc ville være Gud lydige vdi andre ting. Denne Gudfryctighed hun er icke ret. Thi Gud vil saa vel haffue lydighed vdi en ting som i en anden/saa meget som muligt kand være. Den Greske poeta Sophocles scriffuer om en drabelig Krigsmand/ som vaar met at belegge Troiam som hed Aiax. Denne Krigsmand haffde vdi sinde at sla Vlissem/ som vaar en merckelig talende Mand/ vdi hiel. Men den Gudinde Pallas/som Aiax holt for sin Gud/ vilde icke at Vlisses skulde slass ihiel. Der faare kom hun til Aiax / oc bad hannem / at hand vilde spare Vlisses for sin skyld. Da suarede Aiax. Min Gud/ vdi andre ting vil ieg gierne være dig til vilie/ men her vdi vil ieg giøre min vilie. Denne Fabel er icke til forgeffuis opteenckt/men vdi it Exempel giffuer tilkiende mange Menniskers Religion

oc

oc Guds dyrckelse. De ville vel Gud tiene / dog saa at de ville haffue deris vilie frem. En Aagerkarl gaar vel til Kircke /berømmer sig aff Christo/ oc effter hans befalning er sin Off-righed lydig. Hand holder sit Folck til at frycte Gud / men her vdi vil hand icke være Gud lydig / som er at hielpe fattige vedtørfftige Menniske for vden Aager. It wkyskt Menni-ske hører Guds ord/ oc lader sig finde Gud lydig vdi mange maade/ Men den wkyskhed vil hand icke lade/ endog hand veed Gud haffuer den forbødet. Saa gaar det oc til vdi andre maade. Huer vil være Gud lydig / saa lenge hans affect oc vilie icke andet vdkræff-uer. Denne Gudfryctighed er lige saadan / som den der den Hedenske Aiax haffde. Men ieg befrycter/at de som ere Gud lydige som Aiax vaar / faar och saa løn som Aiax fick. Der faare er det fornøden/ at wi som

ville

ville bære it Christet naffn / at wi tage oss vare / at wi icke met vilie oc vidskab / forgribe oss imod Gud.

De som met vilie oc vidskab Synde vdi mod Gud / knytte sig en Synd kiæde / som dennem paa det sidste skal nedtrycke til Helffuedis affgrund.

Det første led paa denne Synd kiæde / er huskud eller tancke paa noget som Gud haffuer forbødet. Huo der giffuer saadan rum / oc vdstøder hende icke met det snariste / hand veluillige synder imod Gud. Mand pleyer at sige / tancke rider told fri / men tage sig vare som tager hende inden skibsborde. Thi hand enten støder eller siuncker. For huor en ond täcke huilis nogen tid vdi Menniskens hierte / da bliffuer hun icke ene / men opuecker attraa vdi hiertet / til den ting som tancken henger paa. Saa at denne attraa bliffuer det andet led vdi Synd kiæden. Naar denne attraa henger

nogen

nogen tid vdi hiertet/ da optendis hun i meer oc meer/ saa at du icke da kand slugne hende/ men hun rycker met sig Menniskens vilie oc samtycke. Huilcken vilie oc samtycke / er det tredie led paa Synd kiæden. Ja naar du haffuer disse try led / saa kommer strax det fierde / som er den onde tanckis / onde attraas / oc onde vilies vduortis bestilning oc gierning. See huorlunde en Synd locker en anden til sig. Est du kommen saa langt vdi denne Synd kiæde/ løss op igen met det første/ stat aff din Synd oc falt til Gud met en alffuerlig Penitentz/ at det icke bliffuer meget verre / oc at Synd kiæden icke skal bliffue for tung. Thi huo som offte bruger sig villie vdi nogen gierning/som Gud haffuer forbødet/ hand knytter fleer led paa sin Synd kiæde/saa at det femte led bliffuer en ond Samuittighed. Naar en ond Samuittighed huilis vdi Hiertet / begynder

gynder hun at soffue oc dø aff / saa at
hun intet følis/ Men dog tager hun
det siette led til sig / som er Guds for=
actelse / hun griber met sig en offuer=
sømmendis Wretfærdighed / saa at
mand nu obenbarlige giffuer sig til al
wtuct/ imod alle Guds hellige Bud/
acter det ene lige saa meget som det
andet / det er plat intet. Denne off=
uersømmende Wretfærdighed/binder
Dieffuelen det ottende led til vdi
Synd kiæden/som er Affguderi. Thi
naar Dieffuelen haffuer ført Men=
nisken vdi all slemhed oc wtuct/ da vil
hand siunis en Guds Engel/oc lader
at hand vil bringe Mennisken paa
gode veye igen/ at hand skal tiene
Gud. Men vdi den rette Guds tien=
stis sted / setter hand Affguderi / oc
Menniskens Lærdom vdi Guds Lær=
doms sted. Huad kand her bliffue aff?
Synd kiæden er megit stor oc suaer/
som er aff disse otte led sammenset.

Men naar mand bliffuer nogen tid vdi sit Affguderi/ føyes det niende led til/ som er it forherdet sind oc vrang Dom om alting. Saa at mand dømmer det for ont som er gaat / oc tuert imod dømmer det at være got som er ont. Ved dette festis det tiende led som er Føløshed/saa at Menniskens hierte nu aldrig føel Synden meer/ at mand plat intet acter Synden / oc icke fortryder hende i nogle maade / men haffuer alt lige kiert heller mand giør ilde eller vel. Denne Føløshed følger det elleffte led vdi Synd kiæden/ som er Penitentzis endelig foractelse / saa at du ingen acter som raader dig til det beste / men far hen som Dieffuelen selff / vdi all fulhed oc slemhed/ indtil den tid kommer/ din arme Siel skal vdaff din forbandede krop. Naar den tid kommer / da knyttes det tolffte oc sidste led til Synd kiæden / som er Mistrøstning

paa

paa Guds Naade oc Barmhiertig-
hed. Thi naar at døden kommer
oc bancker / da vaagner den onde
Samuittighed / som lenge haffuer
soffuet / oc bær vidnisbyrd imod dig /
oc bær dig alle dine Synder faare /
som du nogen tid tenckt oc giort haff-
uer imod Gud / som tit oc offte vilde
igenkallet dig aff den onde vey / til
forsmælse oc foractelse. Her aff kom-
mer mistrøstighed paa Guds naade /
och saa sammen knyttis Synd kiæden
met enderne / oc bliffuer saa suaer / at
hun trycker Menniskens Siel ned vdi
Helffuedis affgrund til euig tid.

Saadant er det mine fromme
Christne at giffue Synden rum / saa-
dan høy fare er det at legge Synd
paa Synd. Der faare raader ieg
alle / at de met det første / men de ere
vdi deris velmact / løse denne Synd-
kiæde op / saa at hun icke vndertrycker
dennem til den euige Fordømmelse.

Oc naar Christus siger til oss/ Vocter eder oc seer eder faare/ Lader oss her paa tencke/ at wi oc i denne siette maade vocte oss/ at wi icke villige synde vdi mod vor Samuittighed.

Saa haffue wi nu hørt/ huad det første ord/ vdi Christi befalning haffuer paa sig. Vocter eder/ siger hand/ i ere vdi stor fare. Huad fare det er haffuer ieg nu fortald. Nu følger det andet ord vdi Christi befalning/ som er Vaager.

Vaager.

DEt biudis vdi den Hellige Scrifft/ at Vaage/ vdi atskillige maader. Stundem som Tienere/ som foruenter deris Hussherre. Stundem som Hussholdere/ som ere redde/ at tiuffue skal komme oc bryde ind i Huset/ oc stiele hen huad der er. Vndertiden som Krigsmend/ som veed icke naar deris Fiende

de vil falde sig an. Stundem som Hiurder som vocter offuer deris hiord. Her forstaas den første maade/ som er at oss biudis at Vaage oc foruente vor Hussherre/ at hand icke finder oss soffuendis. For finder hand oss soffuendis / da støder hand oss aff sit Huss: Det er hand lycker Himmerige til for oss.

Skulle wi oc Vaage som Krigsmend vnder vor Høffuitzmand Jesu Christo. Der faare siger hand til sine Discipler: Vaager oc beder/ at i icke falde i Fristelse/ lige som hand saa sagde: J haffue vduold mig til eders Kong/ i haffue soret mig. Der faare er min Fiende eders fiende. Hand staar effter at forføre eder aff min Leyer/ paa det hand kand sla eder ihiel.

Men huorlunde skulle wi Vaage? wi skulle baade haffue aandelige klæder paa oss/ oc aandelig Vaaben. Om klæderne taler Christus om i

 Sancti

Sancti Hansis obenbarelse i det 16. Capittel/ Huor hand saa siger. Hellig er den som Vaager oc foruarer sine klæder at hand icke gaar nøgen/ saa at hans blysomhed bliffuer obenbaret.

Huad er det for klæder? Først skulle wi iføre oss Jesum Christum/ som skeer ved Troen oc stadfestis met Daaben. Saa mange som er døbte/ siger Paulus/ haffue iført sig Jesum Christum/ saa at hand skiul deris Synd/ oc smycker dem met sin Retfærdighed/ saa at de nu for Guds ansict icke siunis Syndere/ men Retfærdige aff Christi Retfærdighed.

Om denne klædebon tall den Christne Kircke hoss Esaiam Cap. 61. Jeg vil meget glæde mig vdi Herren (det er vdi Christo) fordi hand haffuer klæd mig met Salighedsens klædebon/ oc iført mig vdi Retfærdighedsens kaabe. Ja haffuer smycket mig

herlige

herlige som en Brudgomme / oc som en Brud haffuer hand beprydet mig met Brudespan. Her bescriffuer den hellige Prophete met en lignelse det Aandelige smycke / som Christus pryder sin Brud met / Det er huer den som giffuer sig til hannem ved Troen. Dette smycke kalder hand Salighed oc Retfærdighed / som wi icke kunde faa aff nogen anden / end aff Jesu Christo allene. Naar wi icke haffue dette smycke paa / da ere wi plat nøgne / saa wi huercken haffue Salighed eller Retfærdighed. Oc skal dette forstaais om Christi Retfærdighed / som oss til regnis naar wi tro paa hannem.

Denne klædebon kand icke være ene / men huor hand er / da haffuer hand met sig en anden klædebon / som heder Hellighed eller wskyldighed / saa at mand kand dømme om den første aff den anden. Det er / huor der er icke

Hellighed oc wskyldighed / det er flit-
tighed at staa imod Synden / at leff-
ue vdi en alffuerlig Penitentz / at flit-
te sig vdi alle gode gierninger i Gud-
fryctighed / tuctighed / retfærdighed oc
troskab vdi sit kald / Der er icke heller
den første klædebon / det er Christi
Retfærdighed oc salighed. Om denne
klædebon taler Christus i det hellige
Euangelio / oc kallerit en Bryllups
kiortel. Oc dreff hand aff Bryllup-
pet den som vaar indkommen oc haff-
de icke denne Bryllups kiortel paa sig.
Det er de som ere vdi den Christne
Kirckis vduortis forsamling / oc leff-
ue vden Penitentz / oc legge icke vind
paa at være Gud lydige. Dennem
skal Christus vdstøde / at de icke skulle
komme ind vdi Brudekammerit met
hannem / det er i det euige liff oc Sa-
lighed.

Ja wi skulle icke aleniste haffue
disse tuende slags klæder paa vdi den-

ne

ne vagt/ som Christus haffuer set oss
vdi/ men wi skulle ocsaa haffue vaa-
ben paa / som Lærer oss den hellige
Paulus Eph. 6. Huor hand saa si-
ger: Iføer eder vdi Guds Harnisk/
at i kunde staa imod i den farlige tid /
oc bliffue bestandige. Staar der faa-
re opkiltede paa eders Lender met
Sandhed/ oc iførde vdi Retferdighed-
sens krafft / oc haffuer sko paa eders
been / som er fredsens Euangelij bere-
delse. Her offuer anammer Troens
skiold/met huilcket i kunde vdslycke al-
le Dieffuelens forgifftige skud. An-
nammer ocsaa Salighed til en
Hielm / oc det aandelige Suerd som
er Guds ord / Met all formaning oc
Bøn/ bedendis altid ved aanden/ saa
at i vaage met all flid rc. Her beueb-
ner den hellige Paulus sine Christne
Krigsmend vdi mod den lede Dieff-
uel/som oss lurer effter. Oc vil at wi
met Sandhed/ Retfærdighed / met
H v Euan-

Euangelij redebonhed / met Troen/ met vor Salighed som er Christus/ met Guds ord / oc met en alffuerlig Bøn giøre altid værn vdi mod vor Fiende/ som icke nogen tid vnder oss ro / den tid oc stund wi ere i denne Verden.

Det er det Andet som Christus vdkræffuer / at wi skulle Vaage / oc huorlunde wi skulle være iførde / met huad klædebon oc huad Harnisk oc Vaaben / er paa denne tid nock sagt.

Nu følger det tredie som Christus befaler oss.

Oc beder.

VAar oss biudis aff vor Herre Jesu Christo / at wi skulle Vocte oss oc Vaage / at Dieffuelen met sin list oc forræderske anslag/skal icke faa offuerhaand offuer oss/ da kommer oss vdi sinde/ baade huad wi ere suage/ oc huad Dieffuelen

uelen

uelen er mectig oc beslagen til alle on=
de anslag/ til at vnder dempe oss ar=
me Menniske met. Paa det at wi
icke skulle giffue oss offuer / oc lade oss
fange aff Dieffuelen / befaler hand
oss at wi skulle Bede. Huor met hand
giffuer fire ting at betencke. Det før=
ste at oss feil megit / at wi kunde plat
intet vdrette met vor mact / Fordi
kunde wi selff nock bestaa vor Fiende/
da haffde wi icke behoff at bede hielp
aff en anden. Det andet/ at oss vi=
ses/ aff huem wi kunde bekomme hielp
som er aff Gud allene/ som wi alleni=
ste paakalde. Det tredie er / huorlun=
de wi kunde bekomme hielp aff Gud/
som er formedelst en alffuerlig oc in=
derlig Bøn. Det fierde er / for hues
skyld Gud er oss Bønhørig. Effter=
di wi ere Syndere oc haffue ingen
verdskyld / huor faare Gud skal høre
oss/ kunde wi icke bede Gud noget aff
for vor egen skyld/ men wi skulle dri=
ste

ſte paa Jeſu Chriſti verdſkyld oc for-
tienſte. Der faare ſiger Chriſtus.
Huad i bede Faderen om vdi mit
Naffn / det ſkal hand giffue eder.
Diſſe fire ſtycke ſom nu opregnit er/
ſkulle wi altid betencke/ ſaa tit oſſ biu-
dis at bede / och ſaa tit ſom wi ville
giøre vor Bøn. Der faare naar wi
betencke vor ſuaghed / atſkillige fare/
Aandelig oc Legemlig / da ſkulle wi
komme ihu denne Jeſu Chriſti befal-
ning / ſom er at wi ſkulle Bede / Wi
ſkulle vide / at all hielp kommer aff
Gud / wi ſkulle forlade oſſ paa Chri-
ſtum / ſom er en Seieruindere offuer
Dieffuelen. Oc vdi denne tancke
ſkulle wi alffuerligen met en ſtadig
Tro bede / oc forlade oſſ her til / at
hand icke vil foracte vor Bøn. Sa-
lomon ſiger. HErrens naffn er den
ſterckiſte værn / til denne ſkal den Ret-
færdige fly/oc hand ſkal hielpis. Der-
faare ſiger Paulus 1. Cor: 15. Gud
være

være tack som giffuer oss Seieruinding ved vor Herre Jesum Christum. Oc Sanctus Johannes siger: Vor Tro er den Seieruinding / som offueruinder Verden. Det er / den Bøn som kommer aff Troen til Jesum Christum/offueruinder alle vore fiender. Hui saa? Fordi Troen hun setter denne store oc veldige kempe Jesum Christum vdi mod sine fiender/ oc skiuler sig vnder hans Banere.

Men her støde sig mange. Somme sige / Jeg beder meget oc seer der bliffuer intet aff/ dennem loffuis vel meget som beder/ men huad bekomme de? Siger mand icke det aff Munden / da staar det vdi hiertet alligeuel. Til dette Spørssmaal er saa at suare. Enten beder du ilde eller vel / Beder du ilde/det er / Beder du met tuilactighed/ for vden en stadig tro / eller beder noget som er imod Gud eller din egen Salighed / Da er det icke

vnder

vnder / at du icke bliffuer bønhørde/ Fordi Gud haffuer intet loffuet den= nem som vrangelige bede. Thi saa siger Sanctus Jacobus. Jacob. 4. J bede oc icke faa / fordi i bede ilde. Der faare giøre mange Gud wret/ som ville sige at hand icke bønhører dem / skylden staar hoss dem selff oc icke hoss Gud / som icke liuffue eller bedrage kand vdi nogen maade. Be= der du vel / det er aff en sand tro oc paalid/ at Gud Fader skal høre dig for Christi skyld/ da bliffuer du visse= lige bønhørt. Gud hand kand icke rygge sine ord / men hand vil holde met all sandruhed det som hand haff= uer loffuit.

Men her skal mand grandgiff= ueligen acte/ at Gud bønhører visse= lig dem som bede ret / men icke altid effter Menniskens mening/ men eff= ter sin Vissdoms raad. De tre Mend som vaare kast vdi den gloende

Babi=

Babiloniske Oen / vissel ige bade red-
ning met en stadig tro til Gud. Job
vdi sin modgang bad oc Gud aff
troen. Oc Gud hørde baade de tre
Mends bøn/ oc Jobs bøn. Men icke
i lige maade. De tre Mend giorde
hand vduortis bistand / saa at hand
forhindrede Ildens krafft/at hand in-
tet skadde dem. Men Job lod hand
lenge plagis aff modgang / oc icke
straxt giorde hannem vduortis bi-
stand / men induortis / at hand styr-
ckede hannem/ oc giorde hannem fri-
modig / saa at hand forlod sig paa
Gud/ huilcket som vaar hannem me-
git bedre end vduortis hielp. Om
hand slaar mig end ihiel (siger hand)
da skal ieg forlade mig paa han-
nem.

Daniel der hand bleff kastet vdi
Løffue kulen/vden tuil bad hand Gud
inderlig om hielp. Dissligest Ste-
phanus der Jøderne vilde stene han-
nem

nem ihiel / giorde oc sin Bøn flitelige
til Gud om bistand. Men Gud bønhørde
baade Danielem oc Stephanum
/ dog icke vdi lige maade. Daniel
giorde hand vduortis bistand / oc
lucte Munden paa Løffuerne / at de
kunde intet skade hannem. Stephano
giorde hand induortis bistand / oc
styrckede hannem met den Hellig-Aand
/ saa at hand frimodige leed det
neruærendis Kaarss / som Gud vilde
at hand skulde bære vidnisbyrd met
om Christi Euangelio.

Saa hører Gud alle de som beder
ret / endog at hand icke altid retter
sig effter vor tancke / men effter sit vise
raad. Oc giffuer hand icke det wi
bede om / da giffuer hand oss visselige
det som bedre er. For hand lader sine
Børn aldrig bede til forgæffuis.

Mange vden tuil bad for salige
her Herluff / at hand kunde ende sin
reyse vel / oc komme igen til oss sund

oc

oc karsk. Endog at Gud icke her haff-
uer hørt oss effter vor mening / dog
haffuer hand alligeuel hørt oss effter
sit vise raad/ oc haffuer giort hannem
induortis bistand ved den Hellig-
Aands neruærelse / som vaar han-
nem meget bedre/ end at haffue liffuit
vdi Hundrit Aar vdi all velmact oc
Verdslig ære. Ja mand skal icke end
dette holde lidet at være / at Gud for
den Christelige Kirckis bøn skyld / lod
hannem icke bliffue straxt som hand
fick sin bane saar / men lod hannem
komme hiem til sit Huss til sin kiere
Hustru/ oc der bestille sin Sag / och
saa roligen vdi Herren hen soffuede.
Saa lader icke Gud mennisken giøre
sin Bøn aff troen til forgæffuis/men
hører dennem først vti deris Salig-
heds sager/siden oc vdi timelig ting/
dog hand icke altid skicker sig effter vor
mening.

Om det Tredie.

WJ haffue nu hørt huo Chri-
ſtus taler til oc giffuer befal-
ning/ Diſſligeſt ocſaa huad
den befalning er/ ſom er at wi ſkulle
Vocte oſſ/ Vaage oc bede. Her vd-
trycker hand/ for huad nødactig ſag/
hand denne befalning giffuit haffuer/
oc ſiger hand ſaa. Thi i vide icke
naar tiden er. Det er i vide huercken
naar Chriſtus ſkal komme til Doms/
icke heller naar hand kommer oc kal-
der eder aff denne Verden. Ja wi
vide huercken tiden eller maaden eller
middel / det er oſſ altſammens for-
borgit faare. Wi ere lige ſom en ſtor
hob fanger / ſom er gaait Sententz
offuer/ at de ſkulle alle dø/ huer naar
Dommeren det ſaa befalder. Her
tagis en effter en anden / oc ingen
veed huad heller hand bliffuer den ſid-
ſte eller den førſte. Saa er det met
oſſ

Prentet i
Kiøbenhaffn/aff
Laurentz Bene=
dicht.
M. D. Lxxij.

Oc findis til Kiøbs
samme steds.